

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בימי חג הסוכות

שנת תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

גליון אלה ב"ה

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד

הר"ר דוד קאהאן הי"ו

לעילוי נשמת חותנו

הרה"ח ר' אפרים ב"ר שלום ניימאן ע"ה

נפטר ג' חשון

ת.נ.צ.ב.ה.

נתנדב ע"י ידידינו היקר

הר"ר שלום קליין הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בנו למזל טוב

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל בי דסוכות תשע"ט לפ"ק

בגמרא (סוכה ו:) תנו רבנן שמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, רבי שמעון אומר שלש כהלכתן ורביעיית אפילו טפח ע"כ. ויש להבין דהא אמרינן (שם יא:) דכל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככין בו. וביארו הטעם למאן דאמר סוכות ענני הכבוד היו, ואמר קרא ואד יעלה מן הארץ (בראשית 3-1) [שמע מינה עננים גידולי קרקע נינהו, וסוכה מעננים ילפינן, שהרי זכר לענני הכבוד הוא כדכתיב בסוכות הושבתי את בני ישראל, ומתרגמינן ארי צמטלות ענני], מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ, אף סוכה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ ע"כ. וכיון דדפנות רשאין לעשות מהן, על כרחך שאין הדפנות משום ענני הכבוד, וסוכה רק על שם הסכך איקרי, ואם כן למה הוורך סוכה לדפנות כלל. וגם צמה פליגי אי צריכה שלשה דפנות או ארבעה.

וגראה דאיתא בגמרא (צבא מ"יעא פו:) תנא דבי רבי ישמעאל בשכר שלשה זכו לשלשה [שלש מתנות שניתנו להם צמדבר על ידי משה ואהרן] בשכר חמאה וחלב (בראשית יח-ט) זכו למן. בשכר והוא עומד עליהם זכו לעמוד הענן [עומד עליהם תמיד, כדכתיב (צמדבר יד-ד) וענגך עומד עליהם]. בשכר יוקח נח מעט מים זכו לצארה של מרים ע"כ. ומבואר מזה דענני הכבוד היו בזכות אצרה. ולעומת זה מצינו בגמרא (תענית ט.) שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן משה ואהרן ומרים. ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן צאר וענן ומן. צאר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים נסתלק הצאר וכו' וחזרה בזכות שניהן. מת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכו' חזרו שניהם בזכות משה. מת משה נסתלקו כולן ע"כ. ומבואר מזה דענני הכבוד היו בזכות אהרן. ועיין צמהרש"א (שם) דזכות שניהם היו נצרכים צמדבר ע"ש.

תנו רבנן שמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, רבי שמעון אומר שלש כהלכתן ורביעיית אפילו טפח ע"כ. ויש להבין דהא אמרינן (שם יא:) דכל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככין בו. וביארו הטעם למאן דאמר סוכות ענני הכבוד היו, ואמר קרא ואד יעלה מן הארץ (בראשית 3-1) [שמע מינה עננים גידולי קרקע נינהו, וסוכה מעננים ילפינן, שהרי זכר לענני הכבוד הוא כדכתיב בסוכות הושבתי את בני ישראל, ומתרגמינן ארי צמטלות ענני], מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ, אף סוכה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ ע"כ. וכיון דדפנות רשאין לעשות מהן, על כרחך שאין הדפנות משום ענני הכבוד, וסוכה רק על שם הסכך איקרי, ואם כן למה הוורך סוכה לדפנות כלל. וגם צמה פליגי אי צריכה שלשה דפנות או ארבעה.

צעגל נסתלקו ענני הכבוד, כמו שכתוב (שמות לז-כה) וירא משה את העם כי פרוע הוא, ודרשו על פרוע שהוא לשון גילוי, שענני הכבוד שהיו מכסים אותם מעיני כל הלכו להם, ולא חזרו אלא משהתחילו לבנות המשכן. ואותו היום היה ט"ו בתשרי, שהרי ציוס הכפורים ירד משה מן ההר, ולמחרתו על הקהיל את העם וזוה אותם על מלאכת המשכן, ונאמר (שם לו-ג) והם הביאו אליו עוד גדצה צבוקר צבוקר, כלומר ששני ימים הביאו מנדבות לצם והיינו יום י"ב ויום י"ג, וציוס י"ד נטלו כל חכמי לצ ממשה את כל הזהב צמנין צמשקל, וציוס ט"ו החלו צעבודתם ואז חזרו אליהם ענני הכבוד ע"כ.

ויעל פי זה היה נראה לצאר הא דאמרנו (סוכה יא:) כי צסוכות הושצתי את בני ישראל (ויקרא כג-מג), ענני הכבוד היו דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם [מפני החמה] ע"כ. ולכאורה מהו תכלית הזכרון של סוכות ממש. ומה גם שהרי כולי עלמא מודו שהיו ענני הכבוד כמבואר צכתוצים, ולמה לא נפרש הכתוב על הענני הכבוד. אך לפי דברי הגר"א כי תכלית הזכר של הענני כבוד, לא היו על עגס הדצר, אלא על מה שנתקבלו צתשובה צחטטא העגל, וחזרה להם הענני הכבוד. אס כן יש לומר דשניהם לדצר אחד נתכוונו. כי

וצפשוטו כי לצברהס היה זכות שצניו יהנו צשלשה דצרים אלו, אצל זה יוכל להשתלס צכמה אופנים וצכמה דורות. והשלשה פרנקסים הללו המשיכו זכות זה שישתלס לישראל צמדצר.

יעל כל פנים הענני הכבוד היו צזכות שני עמודי עולס, אצרהס אצניו ואהרן הכהן, וצזכותם נהנו כן ארבעים שנה. אך צפטירתו של אהרן נסתלקו ענני הכבוד וחזרו צזכות משה על זמן קצר, מפטירת אהרן צחודש אצ עד יום פטירת משה צאדר. והנה הדפנות הס כהעמודים שעליהם עומד הסקר, ולכן שתי דפנות הס כהלכתן צשלימות, נגד זכותם של אצרהס ואהרן, והדופן השלישית כנגד משה, שעל זמן קצר חזרו הענני כבוד צשציל זכותו, ולכן השלישית די צדופן קצרה של טפח.

*

וצראה עוד, כי ידועים הס דצרי התרגום (שיר צ-יז) כי צשעה שעשו ישראל את העגל נסתלקה מהן הענני כבוד ע"ש. ולא מצואר שס על כמה זמן נסתלקו. אמנס הגר"א (צצואורו לשיר השירים א-ד) כתצ לצאר הטעם מדוע אנו עושים סוכות צתשרי ולא צניסן שאז ילאנו ממנרים (כקושיית הטור צסימן תרכה). לפי שהסוכה הוא זכר לענני הכבוד שחזרו על ישראל לאחר חטא העגל. כי כשחטאו ישראל

המן והצאר, כי הם היו זכות משה ומרים, ולא זכותו. אמנם יש לומר דכמו שצהסתלקותו של אהרן נסתלקו הענני כבוד, וחזרו זכות משה, כמו כן כעת בחטא העגל, שלא יכלו ליהנות ממנו זכות אהרן ונסתלקו, מכל מקום חזרו זכותו של משה.

ובמהרש"א (מעניית שס) ציאר הא נסתלקו ושוב חזרו,

לכאורה כיון שחזרה זכותם, כל שכן שלא היתה להסתלק כלל זכותו. אלא שנסתלק להורות ולהגיד לישראל שצשציל זכות אהרן היה עד היום, ושוב חזרו זכות משה ע"ש. ומעתה יש לומר דצאמת בעשיית העגל פסקה זכותו של אהרן ונסתלקו הענני כבוד, אבל זה היה רק לפי שעה להורות אשר עד עתה היו זכותו, ושוב חזרה צאותו יום זכות משה. ומעתה שפיר אמר הכתוב שאפילו צאותה שעה שעשו העגל לא זו מחיבתו, ואת עמוד הענן לא סר מעליהם, והיינו שחזרו תיכף אחר סילוקו, ורק לשעה קלה הוסר, להורות אשר עד עתה היו זכות אהרן, ובחטאו נסתלק זכותו, וחזרו זכות משה. וכל זה היה רק עד שנתכפר החטא, וכאשר התחילו בצנין המשכן, חזרו שוב הענני כבוד זכות אהרן. ויתכן שהיה גם אז סילוק לשעה קלה, להורות כי נתכפר חטא אהרן, ואין צריכין עוד לזכותו של משה אלא חזרה זכות אהרן.

בשלושה חדשים הללו, מי"ז תמוז עד ט"ו תשרי לא היה להם ענני הכבוד, ואם כן הוצרכו לעשות סוכות ממש. ומעתה חילו היו עושין זכר על הענני הכבוד, לא היה ניכר שהזכר הוא על הענני כבוד שחזרו. על כן יש לעשות זכר לסוכות ממש שעשו אחר חטא העגל, ואף על פי כן שוב זכו שנתקבלה תשובתם, וחזרה להם הענני כבוד כל ימות המדבר.

והנה המפרשים הקשו על זה מפסוק מפורש בנחמיה (ט-יח) אף כי עשו להם עגל מסכה ויאמרו זה אלהיך אשר העלוך ממזרים ויעשו נארות גדולות, ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר, את עמוד הענן לא סר מעליהם ציומם להנחותם צהדרך, ואת עמוד האש צלילה להאיר להם, ואת הדרך אשר ילכו בה. הרי שהכתוב מעיד צמפורש שגם אחר שעשו את העגל, בכל זאת לא נסתלקו הענני מעליהם ע"כ. (עיין שמן ראש לסוכות נז).

אך יש לומר דצאמת נסתלקו הענני כבוד בעשיית העגל, והוא מטעם דכיון דענני הכבוד היו זכות אהרן, והוא עשה את העגל, וכתוב (דברים ט-כ) וצאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, אם כן נחסר זכותו אז שיוכל להמשיך לישראל ענני הכבוד. ולכן רק הענני כבוד הסתלקו, ולא

נרמזו צלות ק' שרומזו על קדוש (שבת קד.). וציתא אצרהס אהרן משה ק', עולה כמנין שיעור עומק הסוכה. וזהו 'אלקים דבר בקדשו', שהקב"ה מרומזו צלות ק' שרומזו על קדוש, ולכן 'אלעזרה' כאשר 'אחלקה שכם', כשאני מחלק שיעור הסוכה לחלקים, לטפחים ולאצבעות, 'ועמק סוכות אמדד', כי אז מרומז מעלת קדושת הסוכה, שהוא מעונו של 'הקדוש' ברוך הוא, וכותן של הרועים שגרמו הענני כבוד.

*

בראשית צרא חלקים את השמים ואת הארץ (א-א). וצרש"י צוכות ישראל שנקראו ראשית, וצוכות התורה שנקראת ראשית (צ"ר א-א). ולכאורה יש להצין, הא אמרו חז"ל (קידושין לט:): לשכר מצוה צהאי עלמא ליבא, ואס כן לא מגיע לישראל טובות העולם הזה, אלא הכל נפון לחלקו בעולם הבא. והרי צרא העולם הזה צשציל ישראל שנקראו ראשית, וצסופו אין להם חלק צתענוגיה.

וגראה דאיתא צגמרא (מנחות כט:): מאי דכתיב (ישעיה כו-ד) כי ציה ה' נור עולמים, מאי שנא דכתיב צ"ה ולא כתיב י"ה, כדדרש רבי יהודה צר אלעאי אלו שני עולמים צצרא הקב"ה אחד צה"א ואחד ציו"ד וכו'. וכשהוא אומר (בראשית ז-ד) אלה תולדות השמים והארץ צהצראס, אל

ולפי זה עמודי העולם שגרמו צוכותן הענני כבוד, היה צזה ארבעה זמנים שונים. מיציאתן ממצרים עד חטא העגל צוכותו של אהרן, מחטא העגל עד זמן כפרתו ציום הכיפורים צוכותו של משה. ושצ חזרה צוכותו של אהרן עד יום מותו, ואז נסתלקו וחזרו צוכות משה. ועל זה רומזים הארבעה דפנות, להורות על ארבעה התקופות שהעמידו הענני כבוד, על ידי משה ואהרן.

*

וגראה לפרש מה שאמר הכתוב (תהלים ס-ח) חלקים דבר בקדשו, אלעזרה אחלקה שכם, ועמק סוכות אמדד. דהנה דפנות הסוכות הם שמים כהלכתן, שצעה טפחים צגוצה עשרה, ודופן אחד טפח צגוצה עשרה. ואס כן שיעור כל דופן הוא שצעים טפחים, והשלישית עשרה טפחים, וציתא הם מאה וחמשים טפחים. ואיתא צגמרא (מנחות מא:): דשיעור טפח דאורייתא הוא שית אצבעות צקטנה ע"ש. אס כן זה עולה לתשע מאות אצבעות ציתא. והסכך הוא שצע על שצע טפחים, אס כן שיעור הסוכה הוא תשעה מאות אצבעות, והסכך מ"ט טפחים. והנה אצרה"ס אהרן מש"ה שצוכותם היו הענני כבוד, עולה צגמטריא שמונה מאות ומ"ט. והסוכה הוא אלא דקוצ"ה, מעונו של הקב"ה, שהוא

כמעשהו, אבל מנד הדין אינו מגיע לו, ולכן ליכא לאו דלא תלין ע"כ.

והנה מבואר בשו"ת מהר"י ווייל (סימן קנ"א) דהמקיים מצות סוכה כאילו נעשה שותף להקצ"ה במעשה בראשית ע"כ (מוצא צדור הי"ט סימן חל"ט). וכיון שבסוכות נעשה שותף להקצ"ה בהצריאה, אם כן לא שייך לומר זו מי הקדימני ואשלים, דהרי גם בעצם הצריאה הוא נעשה שותף, ממילא מגיע לו שכר מצוה מן הדין, וצריך לשלם לו גם בעולם הזה. והנה נורת מצות סוכה הוא כמו ארת צ', שמצותו בשלשה דפנות כליור ארת צ' (וגם כליור ארת ה' כאשר עושה שתי מחילות ושלישית טפח), וכמבואר בבני יששכר (תשרי י"ב). וגם מצות ארבעה מיני נרמז בצ"ת רבתי, שעולה בגמטריא אחר"ג ערצ"ה לול"ב הד"ס, וכמבואר באגרא דכלה (פ' בראשית ז.). ועל ידי זה נעשה האדם שותף במעשה בראשית, ומגיע לו שכר מצוה בעולם הזה, דליכא מי הקדימני ואשלים. ולכן נצרא העולם ברות צ', לרמז על חג הסוכות, שעל ידה יזכו ליהנות מעולם הזה. ולכן נאמר ב'ראשית ברא חלקים את השמים ואת הארץ, כי תכלית הצריאה היא בשביל שישראל שנקראו ראשית, ועל ידי המצות שצדג הסוכות נעשה שותף בהצריאה, ושפיר מגיע להם הנחת העולם הזה.

תקרי בהצראם אלא בה"א בראם, הו אומר העולם הזה נצרא בה"א ועולם הבא ציו"ד ע"כ. אמנם צוהר הק' (ח"א ב; ז"ח רות קז:) מבואר דהעולם הזה נצרא בצ"ת ע"כ. וזה נרמז בהתחלת התורה, ב'ראשית ברא חלקים וגו' (ח-א), שבאות צ' התחיל ה' בריאת שמים וארץ. וכן נראה גם כן מלשון המדרש (צ"ר ח"א) למה נצרא העולם צב, מפני שהוא לשון ברכה ע"כ.

וי"ש לומר בטעם שנצרא ברות צ', דהמפרשים הקשו זהו דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), דלכאורה הרי הקצ"ה שומר את תורתו כדאיתא צירושלמי (ר"ה ח-ג) ושמרנו את משמרתני אני ה' (ויקרא כג-ט), אמר הקצ"ה אני שומר מצותיה של תורה ע"ש, ובתורה כתיב ציומו תתן שכרו, ואיכא גם לאו דלא תלין פעולת שכיר (ויקרא יט-ג). ותירצו דשכר מצוה אינו מגיע להאדם מן הדין, יען כי יש טענת מי הקדימני ואשלים (איוב מא-ג), וכמבואר במדרש (ויק"ר כז-ב) מי מל לפני עד שלא נתתי לו צן, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג וכו' ע"ש, אלא רק מנד חסדו של הקצ"ה הוא משלם שכר לעושי מצוה, וכמו שאמר הכתוב (תהלים כג-ג) ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש

ליל ג' דסוכות תשע"ט לפ"ק
בעיר בארא פארק

יש עמס לוח שאינו נרקב וממנו יעמוד לתחיית המתים, ומשום זה נוטלין לולב צימין. ולכן הרשעים שכפרו בתחיית המתים למה הם נוטלין לולב צימין עכ"ד. ונראה דלכן לולב עולה בגמטריא ח"י"ס (כמו שאומרים בתפלה יהי רצון באיגוד הלולב), והיינו דמהחוליה קטנה שבצדדה הנקרא לוח, ממנו יזכה לחיים הנצחיים בתחיית המתים.

והגדה מזינו ציעקב כאשר היה במקום המקדש, ונתודע לו בחלומו אשר אכן יש ה' במקום הזה וגו', ואין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים. אמר הכתוב (בראשית כט-ט) ויקרא את שם המקום ההוא בית אל, ואולם לוח שם העיר לראשונה. והיא פליאה לאיזה לורך הודיע לנו הכתוב שם העיר לראשונה, ומה נפקא מינה איך קראוהו גויי הארץ מלפנים. ועיין ברבינו צחי (שם) מה שכתב צוה, כי שם העיר הוא על לוח השדרה שבאדם, שממנו עתיד להתנער ולהתחדש ולהצטרף לתחיית המתים, כך פלא של תחיית המתים יתחיל משם וכו' ע"ש.

ועל פי דרכו יש לומר עוד צוה, דהנה צמדרש (צ"ר כח-ג) איתא, אדריינוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא, אמר לו מהיכן

היום הוא האושפיזא של יעקב שלימתא, ומצואר צטור (א"ח סימן ת"ז) שהמועדים נתקנו נגד האבות, וסוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג-יז) ולמקנהו עשה סוכות ע"כ. וענינו נראה, כי עבודת יעקב היה שנים רבות צעניני גשמיים צצית לבן, וכמו שאמר (שם לא-לח) זה עשרים שנה אנכי עמך וגו', הייתי ציוס אכלני חורב וגו', ויעקב העלה כל זאת לשם שמים. וזהו גם ענינו של סוכה, אוכל ושותה וישן ומטייל, והכל צללא דמהימנותא. והנה יעקב אצינו לא מת (תענית ה:), שנשאר קשור עם גופו לעולם, כי צעבודתו העלה כל עניני חומר הגוף לצורה. ואם כן האושפיזא היום שונה משאר כל האושפיזין, שיעקב צא צחיים חיותו לישב עמנו צללא דמהימנותא.

*

ובקדים תחלה מדרש פליאה, שמוצא צמדרש יהונתן, רשעים שכפרו בתחיית המתים, היאך נוטלין לולב צימין ואחרוג צשמאלו ע"כ. וציאר שם על פי מה דאיתא באשר"י (סוכה פרק ג' סימן כה) דטעם שנוטלין לולב צימין, משום דחשוב, שהוא דומה לשדרה של אדם ע"כ. והיינו דצצדדה

מציית המקדש. ויתכן דמה שאמרו ראשו מארץ ישראל, היינו גם ראשיתו שממנו נתהוה, היתה מציון, שמשם נתהוה הלז, ושז נתפשט כל גופו.

ויש לומר דמה שאמרו על עמם הלז שהוא מן השמים, הכוונה על מקום המקדש, שהוא שער השמים. וציאורו על פי מה שהבאנו

במקום אחר (עיי' שמן ראש ח"א השלם פ' אחרי רכט.) דצגמרא (יומא כ"א.) איתא עשרה נסים נעשו לאבותינו בצית המקדש, והולך ומונה שם כל הנסים. ופריך ותו ליכא, והאמר רבי לוי דבר זה מסורת צדינו מאבותינו מקום ארון אינה מן המדה, (ופירש רש"י דמיא הארון שעשה משה יש לו עשר אמות אור לכל רוח כשניתן באמצע צית הכפורת, והרי כל החלל אינו אלא כ' על כ', נמצא שאין מקום הארון ממעט כלום, והיינו מקום ארון אינה מן המדה, ואינו תופס מקום למעט ממדת החלל של הצית כלום), וכן גופי הכרוצים בנס היו עומדים ועוצי הגוף אינה מן המדה, ולמה לא מנה נסים אלו. ומשני ניסי דבראי קא חשיב, ניסי דגואי לא חשיב, כלומר לא חשיב אלא נסים הנעשים בעזרה וידועים לכל ע"כ.

וצריך להבין שהרי כלל צדינו שאין הקצ"ה עושה נס בחנם (ז"ח בראשית יז), ואם כן מה לורך בנס זה, ואיזה תועלת יש בזה, ומה איכפת לנו אם היה הארון תופס מקום והיו רק

הקצ"ה מניץ את האדם לעמיד לבא. אמר לו מלזו של שדרה. אמר לו, מנין אתה יודע. אמר לו, איתיתיה לידי ואנא מודע לך, טחנו ברחים ולא נטמן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש נחלק הסדן ונצקע הפטיש ולא חסר כלום ע"כ.

ואיתא במטה משה (סדר הבדלה סימן תקי"ג) דעמס לזו, הוא עיזומו ועיקרו ושרשו וממנו נתהוה האדם בעמס הטפה. וכאשר ימות האדם העמס ההוא אינו נימוח ולא נפחת, ואילו יכניסו אותו באש אינו נשרף, ברחיים אינו נטמן, בפטיש אינו מתפוצץ. והוא העמס שיש בו קיום נלחי, וממנו יחיה האדם לעת התחייה, והוא המקבל עונג ועונש אחר מיתת אדם, ועמס הזה שרשו ועיקרו מעמס השמים ע"כ. ומבואר מדבריו שני דברים, חדא, שעמס הזו הוא מן השמים. שנית, שהוא השורש שממנו נתהוה האדם.

וגראה דאיתא בצגמרא (סנהדרין לה.) אדם הראשון גופו מוצבל, וראשו מארץ ישראל, ואצרו משאר ארצות ע"ש. ובתרגום יונתן (בראשית 3-1) שלקח ה' עפר מציית מקדשא לברוא האדם ע"ש. ויש לומר דראשית נקודת הבריאה של אדם היתה ממקום המקדש, וכיון שעמס הלז היא התחלת שורש האדם, על כן עמס זו שורשו

(יומא נד:) על אבן שתייה שהיה צבית קדשי הקדשים, שנקרא כן שמס הושתת העולם. נמצא שקדשי הקדשים הוא המקום הגבוה ביותר בהואאר, שהוא על התחום ונוגע בראש, שם מסתיים הראש ומשם מתחיל הגוף. במלים אחרות, שם מסתיים השמים ומשם מתחיל הארץ. קדש הקדשים עדיין יש בו מבחינת שמים כי הוא נוגע בשמים, רק ממנו והלאה אין היא הארץ וכו'. ובקודש הקדשים אין שולטים שם חוקי ארץ, ואינה משועבדת לטבע העולם, שם עדיין שמים וכו'. ואם כן אין זה נס כלל שמקום ארון אינה מן המדה, אדרבה זהו טבע שלו, שהרי אין כללי הטבע שנוהגים בארץ נוהגים בשמים עכ"ד

ובזאתה כיון ששורש זריאת אדם היתה ממוקם המקדש, וקודש הקדשים הוא שמים, שאין שם חוקי הטבע, על זה אמרו שעלם הלז שורשו מן השמים, היינו מקדשי קדשים. ומעתה מוצן שפיר טעם הדבר שהיה מקום המקדש נקרא לראשונה לזו, שהוא על שם הלז שבשדרה, שממנו תולאות חיים נלחיים, ושורשו ממוקם ההוא. והנה ליעקב נתגלה כעת שמקום המקדש הוא שער השמים, ועל שם זה קראו בית אל, כי שכינת עוזו בגבהי מרומים, וכמו כן ה' שוכן בציון, מקום קודש הקדשים. ואם כן שורש האדם מהלזו

תשעה אמות ממנו ולקיר. וכן למה עשה שלמה את בית קדשי קדשים רק עשרים אמה ברוחב, ונהיה זריכים לנס שהכרוזים עם כנפיהם ינאלו מקום זו. ובשלמה שאר כל הנסים המנויים שם, הרי יש לורך ותועלת צם, אבל נס זה במקום נסתר שאין נראה לכל (כלשונו של רש"י) וללא תועלת, למה ישחנו עליו סדרי זריאשית.

אך הנה ידוע שבית המקדש נקרא לואר, וכמו שדרשו (ברכות ל:) על הפסוק (שיר ד-ד) כמגדל דוד לוארך בני לתלפיות, תל שכל פיות פונות לשם. ופירש שם במהרש"א שהואאר הוא בגובה של אדם, וכן בית המקדש גובהו והודו של ישראל, וכן דרשו (מגילה טז:) ויפול על לוארי בנימין (זריאשית מה-ד) על שתי מקדשות עכ"ל. והכוונה כי הואאר הוא בגובה הגוף ומחבר את הראש עם הגוף, וכל השפעות הראש עוברין דרך מעבר הואאר אל הגוף. כן עשה ה' את השמים ואת הארץ, השמים הוא הראש, והגוף הוא הארץ. מקום המקדש, זו מוצן הסולם על הארץ וראשו מגיע השמימה, והמקדש הוא הואאר, העומד בגובה הגוף, כי בית המקדש גבוה מכל הארצות (קידושין סט.), והוא דרך המעבר בין השמים להארץ. ממוקם המקדש התחילה זריאת הארץ, ומנקודה זו התחילה התרומות כל העולם, כמו שדרשו

בקודש הקדשים (יומא נד:), והוא השמים שיש כאן בארץ, על כן שפיר אמר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ.

*

והגה בגמרא (יומא כ.) שטן ציומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני, ממאי, אמר רמי בר חמא השטן בגמטריא תלת מאה ושימין וארבעה ורבעה הוי, תלת מאה ושימין וארבעה יומי אית ליה רשותא לאסטוני, ציומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני ע"כ. ויש לומר עוד, דהנה צצית יוסף (א"י ס"א) הציא צסם השצלי לקט (סימן קל) אבר יש באדם ונסכוו שמו, ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת ע"כ. וכחוצ באליה רבה (שם סק"ב), וצפרי מגדים (מ"ו סק"א), שעמס זה הוא הלוח, ולכן אין צו כליון כשאר הגוף, כי חטא אדם הראשון הביאה מיתה לעולם, מה שאין כן אבר זה לא נהנה אז בערב שבת, על כן הוא קיים לעולם ע"ש. וכן כתוב בחנוכה התורה (לקוטים אות ריד).

והגה בלקוטי הש"ס להאר"י (מסכת ראש השנה ד"ה סוד) כתוב, צחינת עמס הלוח, שהוא הגיד שצערף נגד הלוח, שאינו נהנה מאכילה ושחיה כלל, סוד יום הכיפורים, לכן אינו שולט שם המות בלוח, ולכן אין השטן ציום הכיפורים ע"כ. ולפי זה גם הגיד

הוא ממקום הזה, וצוה נתצאר לו הסובה, אשר לוח שם העיר ההוא לראשונה, שכיון שזהו בית אל, הרי נלקח הלוח מכאן. ויש להוסיף כי בגמרא (מדרים לב:) דרשו הכתוב (קהלת ט-יד) עיר קטנה ואנשים בה מעט, עיר קטנה זו הגוף, ואנשים אלו אצריה וכו' ע"ש. וזהו שם העיר לראשונה, כי התחלת העיר קטנה שורשו של האדם הוא מעמס הלוח, וזה נלקח מבית אל, על כן לראשונה היו קורין העיר ההוא לוח, לרמוז שחלק הלוח שצפיר האדם, בא משם.

*

וע"ז פי זה היה נראה לצאר מאמרים (חגיגה יב.) בית שמאי אומרים שמים נצראו תחלה ואחר כך נצראת הארץ שנאמר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (א-א), ובית הלל אומרים ארץ נצראת תחלה ואחר כך שמים שנאמר (שם ב-ד) ציום עשות ה' אלקים ארץ ושמים ע"כ. והנה כלל אית לן דאלו ואלו דברי אלקים חיים, ואיך נתרץ כאן דבר שהוא פלוגתא במציאות. אך לפי מה שנתצאר הרי מקום קודש הקדשים הוא שער השמים, והנהגה שם היא כמו שמים צלי גדרי הטבע, שאין שם מדידה והגבלה. ואם כן יש לומר דבאמת הארץ נצראת תחלה, ציום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, אך התחלת צריאת הארץ היתה מאזן השחיה שמונחת

שליטת היצר הרע, וזרחתי יצר הרע וזרחתי לו תורה תבלין. אבל לאמיתו אצר הלוח וגידה אין עליהם שליטת יצר הרע, ולא נתפתו וחטאו בחטא אדם הראשון, ואין הם צריכין לתבלין התורה, ולא נשאר אלא תרי"א אצרים וגידין שצריכין לתבלין זו, ועל כן 'תורה' עולה רק 'תרי"א'.

*

וְדַבְרֵי מִה שֶׁהִקְדַּמְנוּ כִּי חַג הַסּוּכוֹת מכוון נגד יעקב, שהתקין את הדרך לדורותיו אחריו, כי יש זכות האדם לקדש כל עניני הגשמיים לשם שמים, כמו שעשה הוא בצית לבן. וזהו ענינו של סוכה, אוכל ושותה וישן ומטייל בצלל דמהימנותא. יש לומר דלכך חג הסוכות הוא 'זמן שמחמתנו'. כי לפעמים יכאז לב האדם על מה שמצלה רוב ימיו ושנותיו במשא ומתן וגידול הצנים, ואין לו פנאי והרחצת הדעת להשלים עצמו יותר בתורה ועבודה, וחסר ממנו שמחת הנפש. אבל בחג הסוכות שמתעורר שגם צעניני גשמיים יכולים לעבוד את ה' כמו דצברים רוחניים, ואצינו יעקב השלים שנות ימי חייו בצית לבן כמו שהשלים עצמו בצית שם ועבר, מתמלא האדם שמחה מימי חייו, שיוכל לקיים בכל דרכיך דעהו, ונמצא עובד את צוראו תמיד.

המוציל את הדם להלוח להחיותו, גם כן לא נפגם בחטא אדם הראשון. והנה יש באדם שס"ה גידין (וזה"ק ח"א קע:), והנחש הוא השטן לא היה לו שליטה על אדם הראשון רק על שס"ד גידין, ולא על הגיד שהוא מכוון להלוח, ועל כן 'השטן' עולה רק שס"ד, שעל גיד אחד אין לו עליו שליטה. וכיון שהוא היצר הרע הוא השטן הוא המלאך המות (צחא צתרא טו.), על כן גם המלאך המות אין לו שליטה עליו.

וְזָדוּ הָעֵינַיִן שֶׁאָמְרוּ יַעֲקֹב אֲצִינוּ לֹא מֵת, וְכִמוּ שֶׁכְּתוּב צִמְאֹר וְשִׁמְשׁ (ריש פ' ויחי), כי מצינו צרבינו הקדוש קודם מותו זקף עשר אצבעותיו למעלה ואמר, לא נהניתי מעולם הזה אפילו באצבע קטנה (כמוצות קד.). ומכל שכן שיעקב אצינו מוצהר שבאצות היה צמדריגה זו, כי רבינו הקדוש היה רק ניצוץ מיעקב. ונתעלה כל גופו של יעקב כמו הלוח שאין המיתה שולטת עליו, וזהו שנאמר על יעקב, ויבא יעקב 'לזוה' (צראשית לה-ו). ועל כן אמר כעת ליוסף, א-ל-שד-י נראה אלי 'צלוח' בארץ כנען ויצרך אותי (שם מח-ג), שבירך אותו במדה זו של לוח, ולכן יעקב אצינו לא מת.

וַיֵּשׁ לִוְמֵר דְּלִכְּן 'תורה' בגמטריא תרי"א, כי באדם יש רמ"ח אצרים ושס"ה גידין, שעל כולם יש

ליל הי דסוכות תשע"ט לפ"ק

חדש אב, כמו שנאמר (צמדנר לג-לח) בחדש החמישי באחד לחדש. ומאז חזרו הענני כבוד זכות משה עד יום מותו צו' באדר. והם לפי החשבון ר"ד ימים, כמנין ירד, ומרומז בשמו גם זכותו צענני הכבוד שחזרו על ידו.

*

והנה יתכן לומר דבאושפיזא דמשה בא אהו עמו גם יהושע, אשר כמו צחיי חיותם, משרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל (שמות לג-יא), גם צישיבה של מעלה זוכה לשרת גם להלאה את רבו משה. וכאשר בא משה למטה לאושפיזין, יהושע גם כן מתלווה עמו כמו צחיים. ונאמר דבר הנוגע לכבודן של שניהם.

דברנו בשבת קודש העבר עלינו לטובה צמה שסיפרו חז"ל (תמורה טו.), אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך. אמר לו רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כחצת צי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. מיד תשש כחו של יהושע, ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שצב מאות ספיקות

היום האושפיזא של אהרן הכהן, ולדעת האשכנזים משה רעיא מהימנא, ואמינא מילתא דשויא לתרווייהו.

במודרש (ויק"ר א-ג) עשרה שמות נקראו לו למשה, משה, ירד וכו', שנאמר (דברי הימים א ד-יח) ואשתו היהודיה ילדה את ירד וגו' ע"ש. ובגמרא (מגילה יג.) ולמה נקרא שמו ירד, שירד להם לישראל מן צימיו. וציאר צמהרש"א כדאמרינן (תענית ט.) שהמן זכות משה ע"כ. ובהגהות הגר"א שנקרא ירד, שהוריד את התורה מלמעלה למטה ע"כ.

ויש לומר עוד טעם, דאיתא בגמרא (שם) שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן משה ואהרן ומרים. ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן צאר ועגן ומן. צאר זכות מרים, עמוד עגן זכות אהרן, מן זכות משה. מתה מרים נסתלק הצאר וכו' וחזרה זכות שניהן. מת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכו' חזרו שניהם זכות משה. מת משה נסתלקו כולם ע"כ. ולפי זה חוץ ממנה שמשה הוריד את המן, המשיך לישראל גם הענני כבוד מעת שנסתלק אהרן הכהן. והנה פטירת אהרן היה צראש

לישראל, מדריגת יראה ואהבת עבודת ה' בכל לב ונפש, אהמהה. ופירשו בזה, אין לגבי משה, מי שמסתובב במחיצתו של משה, מדבק עצמו לחכמי ישראל, ורואה תמיד מעשיהם, נועם הליכותיהם במדות טובות, שעובדים את ה' בכל עת, אין להם בעולמם כלום זולת תשובה ומעשים טובים, באנשים כאלו מילתא זוטרתא היא.

ובצינו כן במעשר שני, שאמר הכתוב ואכלת לפני ה' אלקיך וגו', למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים (דברים יד-כג), ואיתא בתוספות (בבא בתרא כא.) כי מצוין תלמי תורה (ישעיה ג-ג), לפי שהיה רואה קדושה גדולה, וכהניס עוסקים בעבודה, היה מצוין לצו יותר ליראת שמים וללמדו תורה, כדדרשינן בספרי למען תלמד ליראה וגו', גדול מעשר שני שמציא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד צירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מצוין ליראת שמים ועסק בתורה ע"ל. ואם כן כל שכן ביהושע שלא זזה ידו מיד רבו משה, ותמיד היה במחיצתו, היה יראת ה' מילתא זוטרתא לגביה, והיה מהמדריגות הקטנות אללו.

ואיתא בגמרא (מגילה ו:) אמר רבי יחזק אס יאמר לך אדם

וכו' ע"ש. והנה פשוטן של הדברים הם, שאמר לו יהושע מצוין שלא מש מהאהל לעולם, הרי שמע כל מה שלימד משה לאחרים כל ימי חייו, אשר כל הספיקות בהלכה באו לשאל את משה, והוא היה מצרר להם ההלכה כשמלה, ולכן אין לו שום ספיקות לשאל. אך אכתי יש לתמוה, הרי משה ידע גם זאת שלא הניחו לרגע, ולמה אמר ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך. ועל כרחק כי צהיות שהאדם נולד במדת השכחה, יתכן שצמשך השנים שעברו נשכחו ממנו כמה פרטי ההלכות, וכעת הם שעות האחרונות שיוכל עוד משה להשיב לו. ואם כן לא השיב על זה יהושע כלום, שאין לו מה לשאל כיון שלא מש מהאהל, הרי יתכן עדיין ששכח כמה פרטי הלכות.

וצראה דהנה משה רבינו אמר לישראל, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך וגו' (דברים יד-ב), והקשו חז"ל (ברכות לג:) אטו יראה מילתא זוטרתא היא, ומשני, אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא ע"כ. והיא פליאה, הלא משה מדבר זה אל הכלל ישראל, אשר לגביהם אין זו מילתא זוטרתא, ואיך אמר, מה ה' אלקיך שואל מעמך' כי אם ליראה את ה' אלקיך, ללכת בכל דרכיו, ולאחזה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, וכי כל זה מילתא זוטרתא

ויש לומר עוד צוה, ולישצ מה שיש להקשות עוד, למה הוצרך יהושע להביא רחיה ממנה שכתב צמורה, הלא משה ויהושע יודעים האמת בלאו הכי, אשר יהושע היה תמיד עם משה, ולא סר מן האהל בשום פעם. ונראה דהנה יש לדקדק בהקרא שאמר 'לא ימיש מתוך האהל', דהוה ליה למימר לא ימיש 'ממשה', דהא בשעה שעזב משה את האהל ללכת אל המחנה, בודאי שגם יהושע הלך אמו לשרתו.

ודברנו במקום אחר בארוכה (עין שמן ראש ח"א השלם שמות תקמג), דבשעת חטא העגל ניטל מישראל השתי כתרים (שבת פח.), הבגם שלא חטאו כולם, מכל מקום מי שאפשר לו למחות נתפס עבורם (שם מד:). אמנם יהושע לא היה אז במחנה כלל, אלא נטה אהלו אלל ההר כל הארבעים יום להמתין על משה (רש"י שמות כד-ג), ואם כן אינו צדין שיטלו ממנו הכתרים. והנה משה זכה ונטל את כל הכתרים שנאמר (שם לג-ז) ומשה יקח את האהל, לשון צהלו נרו, והוא היה קירון עור פניו (רש"י שבת שם). וכמו כן משרתו יהושע צן נון נער לא ימיש מתוך 'האהל', שנשאר עם אור הכתרים, ולכן פני יהושע כפני לבנה (בבא בתרא עה.).

יגעתי [צמורה] ולא מנצתי אל תאמן, לא יגעתי ומנצתי אל תאמן, יגעתי ומנצתי תאמן. והני מילי לחדודי אצל לאוקמי גירסא [שלל תשתכח ממנו] סייעתא מן שמיא היא [ויש יגע ואינו מוצא] ע"כ.

והנה לזכות לסייעתא דשמיא זו, מצואר בגמרא (שבת לא.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב (ישעיה לג-ו) והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו', אמונת זה סדר זרעים, עתך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת [עדיף מחכמה] זה סדר טהרות, ואפילו הכי יראת ה' היא אורו [הוא עיקר החשוב בעיניו לאור ולעשות סגולה לזכרון] ע"כ. וכיון דהיראת שמים הוא האור לזכרון, אם כן יהושע שיראה מילתא זוטרתא אללו על ידי שהיה תמיד במחיצת משה, היה לו גם הסייעתא דשמיא לאוקמי גירסא שלא ישכח תורתו ממנו, כי יראת ה' היא אורו. ועל כן צמה שהשיב לו, הלא כתבת עלי לא ימיש מתוך האהל, הרי נכלל צוה, ששמעתי ממך כל התורה כולה, וגם שהיראה מילתא זוטרתא אללי, וממילא יש לי סייעתא דשמיא לאוקמי גירסא שלא ישכח ממני, ולכן אין לי שום ספיקות.

והנה בשצירת לוחות הראשונות נשתכחה תורה מישראל (עירוזין

שכחת התורה, ולא נולד לי ספיקות בתורה, ולכן אין לי מה לשאול.

וּנְרָאָה דזהו הענין של זמן שמחמינו, אחר מחילת העונות של יום הכיפורים, כי החטא גורם שכחת התורה, וכמו שנתבאר, וחסר השמחה של פקודי ה' ישירים משמחי לב. אבל אחר שנמחלו העונות ביום הכיפורים, מתעלה השמחה של לאוקמי גירסא, והוי זמן שמחמינו.

(ג.) וכיון שיהושע נשאר מהכתרים של לוחות הראשונות, לא שלטו בו שכחה, וזוכר כל תלמודו. ועל כן לא השיב יהושע סתמא שלא מש מתוך ידו של משה, כי עדיין יתכן שיש לו ספיקות על ידי שכחת התורה. אבל אתה כתבת עלי לא ימיש מתוך 'האהל', שנשארתי בהארץ הכתרים ממחן תורה, אם כן נכלל בזה שני דברים, חדא, שלמדתי כל התורה שאתה לימדת את ישראל. שנית, שאין בי

שליים שבת חוהמיים תשעי"ט לפ"ק

הטובה, ולקבלינהו בשמחה. והיינו על ידי התבוננות כי מאתו לא תלא הרעות, וכל מה דעבד רחמנא לטוב עבד, עד שיגיע לדרגת השמחה לצרך עליו כשם שמצרך על הטובה. כן צכל חג יש להתעמק בהשקפות ורעיונות המסירים ממנו יגון ואנחה, שיוכל להיות עליז ושמח.

והאושפיזא היום הוא יוסף, אשר ממנו נוכל להתבונן וללמוד מדה זו, שאחיו נתנוהו לצור נחשים ועקרבים, ושזב מכרוהו לעבד למצרים, אשר אין עבד יוכל לצרות משם (רש"י שמות יח-ט), וצא לבית אדונו פוטיפר, מקום שיש לו נסיונות

הנה סוכות היא זמן שמחמינו, שריצה בה הכתוב שמחה יתירה יותר משאר מועדי קודש. וצאמת אי אפשר לזוות על חיוב שמחה, שזה תליא בלבא, ואינו צידו של אדם. אך כמו צמנות סוכה או ד' מינים, יש חיוב על האדם לעשות גם הפעולות שיוכל לקיימם, לצנות סוכתו, ולחזור לקנות הד' מינים, כן היא צמנות שמחה, מוטל על האדם לעשות מה שיש צידו שיוכל להתעורר להיות בשמחה בהחג. והיינו להתבונן בהשקפות המצטלים ומסירים ממנו הצער ויגון, כדי שיוכל להיות בשמחה. ועל דרך שאמרנו (ברכות ס:) חייב אדם לצרך על הרעה כשם שמצרך על

חנה, אין את עומדת ומקבלת בניך שצאו מצית הספר ע"ש. ובגמרא (בבא בתרא טו.) פנינה לשם שמים נחווה [שתתערס על שהיא עקרה ותתפלל] ע"כ. ואכתי תקשה הא יש כמה דרכים לעורר בדברי נחת על גדל ענין התפלה, שלא תתייאש חנה ותתפלל להלאה, ואין צריכין לזה להכאיז בדברים הדוקרים כחרב בלב נשבר ונדכה.

וגראה להמליץ צעד פנינה, דאיתא בגמרא (שבת קכו:) הן את חצירו לכף זכות דיין אותו לזכות. והיינו כי צמדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ט:), וכאשר האדם דן את חצירו לכף זכות, מעורר כן למעלה שדיין גם אותו לזכות. והנה יש שדן חצירו לזכות, כאשר רואהו עושה דבר שהוא שקול לזכות ולחובה, דן אותו לזכות. ויש מדריגה יתירה על זה, שגם כאשר רואהו שעושה דבר אשר כולו נראה לחובה, אבל יש נקודה אחד מאלף שהוא לזכות, הוא דן אותו כפי נקודה זו לזכות. ואדם כזה מעורר גם על עצמו למעלה, שכאשר כל מעשיו שקולים לחובה, ורק אחד מני אלף יש בו זכות, ידינו אותו למעלה לזכות.

ולבן כאשר פנינה ראתה שמדת הדין מתוחה על חנה ואין לה ילדים, ראתה להציא את חנה לידי מצב של

יום יום על כל ימי חייו עם אשת אדונו. ושוב נתנוהו ל"צ שנים לבית הסוהר, ואף על פי כן לא נשבר רוחו ונשאר בשמחת החיים, שהרי נאמר עליו ויהי ה' את יוסף (בראשית לט-ב), ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, ולא מתוך עצבות (שבת ל:). עד שפרעה התפלל כאשר ראה רוח קדשו, ואמר הנמצא 'כוה' איש אשר רוח אלקים בו (שם מא-לח). והיינו שכבר ראו הרבה בני אדם שיש בהם רוח אלקים, אבל צמנצ 'כוה', איש נמכר לעבד ושוהה שנים רבות בצור צבית האסורים, דבר כזה לא נמצא. ויש להצין איך זכה יוסף לזה, ואיך מגיעין לידי מדה זו.

*

ובתחלה נקדים לבאר מה שסיפר הכתוב באלקנה, ולו שתי נשים, שם אחת חנה ושם השנית פנינה, ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים וגו'. וכעסמה צרתה גם כעס בעבור הרעימה כי סגר ה' צעד רחמה, וכן יעשה שנה צנה מדי עלותה צבית ה' כן תכעיסנה (שמואל א א-ב). וברש"י היתה אומרת לה, קנית היום מעפורת לבן גדול, או חלוק לבן קטן ע"כ. ובילקוט (עו) אמרה לה, אין את עומדת ומרחצת פניהם של בניך כדי שילכו לבית הספר. ובשש שעות היתה אומרת לה,

אין אדם נוגע צמוקן לחצירו (יומא
 לח:), שאין שום צריה צעולם יכול
 לעשות לו מה שלא נגזר מן השמים.
 והרעה ההוא בכל אופן היה מגיע לו
 מחמת הגזירה, אם לא על ידי אדם
 זה היה נעשה באופן אחר, אך
 מגלגלין חוב על ידי חייב (שבת לב.).
 וכאשר שמעי צן גרא קילל את דוד
 קללה נמרצת, וציקש יואב צן צרויה
 להורגו, אמר לו דוד, ה' אמר לו קלל
 ומי יאמר לו מה תעשה (שמואל ב
 טו-יז). ומחשבה זו היה לו ליוסף כל
 הזמן, כי הכל מן השמים, ומאתו לא
 תלא הרעות, ובדאי שתכליתו היא
 לטובה. ולכן אמר לאחיו, אתם חשבתם
 עלי רעה אלקים חשבה לטובה (י-כ).
 ולא אמר אתם 'עשיתם' לי רעה, כי
 העשיה היה מגיע לי בכל אופן, ולא
 אתם עשיתם זאת אלא מן השמים,
 רק אתם 'חשבתם' עלי רעה.

נסיון לדון את חצרתה לכף זכות, ואז
 תזכה שמן השמים ידינו גם אותה
 לכף זכות, ותזכה לצנים. ולכן
 'וכעסתה צרתה גם כעס', שלפי ראות
 העין היא מרשעת להכאיצה צדצרים
 כאלה, ומה גם שהיא צרתה, ובקל
 יכולים לדונה לכף חובה. אבל חנה
 צדקתה תדין אותה לכף זכות, שלשם
 שמים נתכוונה כפי האמת, כדי
 שתסופה יותר בתפלה. וצלימוד זכות
 זו תזכה שגם עליה ילמדו צשמים
 זכות, אפילו תהא רק אחד מני אלק.
 וחנה צדקתה באמת דנה אותה לכף
 זכות, ונפקדה על ידי זה צצנים.
 [ובמקום אחר ציארנו צזה העוצדא
 (שבת קכו): צאדם אחד שירד מגליל
 העליון, והלך לציתו אחר שלש שנים
 צלי שכרו צידו צפחי נפש וכו' ע"ש.
 עיין שמן ראש ח"י פ' שופטים
 קעב.].

*

וזהו הענין שכאשר התגלה יוסף
 לאחיו אמר להם, אני יוסף
 אחיכם 'אשר מכרתם אותי למצרים',
 ועתה אל תעצבו וגו' כי למחיה שלחני
 אלקים לפניכם (מה-ד). אשר לכאורה
 תיבות הללו הם לכאורה דברי אונאה,
 והרי כולם יודעים זאת, ומה לו
 להזכירו. אך יתכן כמה פעמים כאשר
 יש שנאה צין צני אדם, אחר שהאחד
 נוצח, והוא עומד על הגובה, הוא
 מתחיל דף חדש עם שונאיו, כי רואה
 עצמו בלאו הכי צרום המעלות, ואינו

ובמודה זו הנטיין יוסף, אך שאחיו
 שנאו אותו וירדו לחייו, היה
 דן אותם לכף זכות, שאין הם אשמים
 צדבר, כי הם דנים אותו כדת של
 תורה לפי דעתם. ויעקב אבינו צידעו
 כי האחים שונאים את יוסף, לימד
 אותו 'לך נח ראה את שלום אחיך'
 (צראשית לו-ד), שלא ישנא אותם על
 הנהגתם, אלא יראה תמיד את שלומם,
 כי יש להאמין באמונה צרורה אשר

וזדהו ענין זמן שמחמינו בחג הסוכות
 דייקא, שכאשר האדם חי
 בהשקפה זו שהוא תמיד צלילא
 דמהימנותא, אשר משגיח עליו בכל
 יום ובכל עת, אז הוא תמיד עליו
 ושמח, כי אין מי בעולם שיוכל להרע
 לו או לכאוב לו, והכל הוא רק מה'
 הטוב. — וכאשר עומדים סמוך
 לפתקא של החתימות, יש להתעטם
 ביתר שאת במדה זו, לדון את חצירו
 לכף זכות, ואז מן השמים יזכה שידונו
 גם אותו לזכות, לשנה טובה ומתוקה.

נוקם לאויביו. אבל יוסף אמר להם
 אשר מה שהוא מתנהג עמהם כעת
 כמו אחים נאמנים, אין זה מתחיל
 כעת כאשר הוא המלך, והם הכוכבים
 משתחויים לו, אלא 'אני יוסף אחיכם
 אשר מכרתם אותי מזרימה', מיום
 שמכרתם אותי עד עתה, אני אותו
 יוסף, לא נשתניתי כעת מאז, אשר
 תמיד לא דנתי אתכם לחובה, וידעתי
 כי הכל הוא רק מן השמים. והרעה
 לא מכס הוא אלא נגזר מכבר, ומה'
 לא תלא הרעות.

ליל שמיני עצרת תשע"ט לפ"ק

לרבות לילי יום טוב אחרון של חג.
 אמנם בשאר ימות החג יש חוץ
 ממנוט שמחה, עוד שתי מנוט, סוכה
 וד' מינים, אבל בשמיני עצרת לא
 נשארה אלא מנוט אחת, מנוט השמחה
 ע"כ.

והענין הוא, שכאשר יש על האדם
 חיוב של כמה מנוט ביחד,
 יתכן שהריכוז במנוט אחת מונע אותו
 מלקיים המנוט השנייה בשלימות.
 דוגמת מה שאמרו (ברכות מט.) לאין
 עושין מנוט חבילות חבילות, ופירשו
 התוספות (מועד קטן ח: ד"ה לפי)
 דהטעם הוא דבעינן שיהא לצו פנוי

אנו עומדים בכניסת לילי יום טוב
 האחרון של חג שמיני עצרת,
 שריצה בהם הכתוב שמחה יתירה.
 ידועים דברי הרמ"ע (מאמר חיקור דין
 ח"ב סו"פ כו) דקדושת שמיני עצרת
 עליונה מכל הקדושות, אפילו מקדושת
 יום הכיפורים ע"כ. (והוצא בדרשות חסם
 סופר לסוכות תקפא). ויש להצין הכוונה
 צוה.

חז"ל אמרו (סוכה מה.) והיית אך
 שמח (דברים טו-טז), לרבות לילי
 יום טוב האחרון. וידועים דברי הגר"א
 דלכאורה אין ורקין מיעוטין הן, ואם
 כן איך למדו כאן חז"ל מהלשון 'אך'

למנוחה אחת, ולא יפנה עצמו הימנה. ולכן אין מערבין שמחה בשמחה, דבעינן שיהא לבו פנוי בשמחה ע"כ. ואם כן בחג הסוכות, אשר חוץ משמחת יום טוב היה טרוד גם במנוחת סוכה וד' מינים וערבה ושאיבת המים לניסוך, לא היה לבו פנוי רק לשמחה. על כן ניתנה לנו חג שמיני עזרת, אין בה שום מנוחה אחרת רק שמחה, כדי שמוכל להיות מחשבתו מקושרת כל היום כולו לשמחה. — ומזה אנו רואים גודל מעלת שמחת החג, שציטלו עבודה כל המנוחות החשובות הללו של חג הסוכות, כדי להשאיר יום אחד רק על שמחה.

רג"ל היה צפה כ"ק אצא מארי ז"ל לומר בחג שמיני עזרת, מאמרנו של הרה"ק הבית אברהם מסלונים ז"ל, שמיני רגל צפני עצמו (סוכה מו.), שזהו יום שצריך לראות בעצמו איזה פנים יש לו אחר עבודת הימים הנוראים ע"כ. ואני רוצה לומר זאת לא בדרך תלויה על האדם, אלא מתובל יותר בדבש ומיני מתיקה. הן כל אדם נצרא בצור פנים, כי בצלם אלקים עשה את האדם (בראשית ט-ו), ובכל מנוחה שעושה ניתוסף עליו אור המנוחה, כי חכמת אדם תאיר פניו (קהלת ח-א), ולעומת זה בכל חטא נפגם האור ההוא וכידוע. ואחר שכל אחד עבר הימים הנעלים, אשר צראש השנה היה שורה באויר של מלכות

שמים, המליכוני עליכם, להמליך את ה' על עצמו, שלא לעשות רק מה שהוא רצון עליון, ולהמליך את ה' על כל העולם. ושם צא יום הכיפורים אשר ציוס הזה לפני ה' מטהרו, יוצאים מטוהרים ומזוככים מכל לכלוך חטא. ואחר זה שבע ימים רגופים שישבנו בצלל דמהימנותא, גם באכילה ושתייה ושינה. על כל אחד מאתנו שורה כעת על פניו אור מופלא מהקדושות הללו, אשר בכל ימות השנה אין לנו אור כזו. וכל אחד אור פניו מאיר אלפי אלפים פעמים יותר ממה שהיה לפני חודש ימים מלולבך בחטא. הרי זה זמן שמחה עזומה צה' אלקיו על הזכיה ההוא, והשמחה של חג שמיני עזרת, הרגל מיוסד 'צפני עצמו', עבור הפנים היפות והמאירות שיש לכל אחד בעצמו. ומצינו גם כן פעמים ש'עצמו' הוא כינוי להקצ"ה, על דרך שאמרנו (גיטין טו:) שהרג את עצמו. וכל אחד מאתנו יש על פניו אור אלקים, פניו של עצמו, והוא השמחה הגדולה של החג האחרון.

*

הבתוב משבח את ארץ ישראל, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך צה וגו' (דברים יא-יג). הנה אנו מבקשים בהושענות על ישועתן של ישראל, ואמרים הושענא למענך אלקינו, למענך גואלנו,

על הכתוב (בראשית כח-יא) ויפגע
 במקום, איהו עד חרן אזל ונעקר הר
 המוריה וצא לקראתו, היינו שצא
 לקראתו כל קדושת צית המקדש וחרץ
 ישראל אף דהיה בחוץ לחרץ, וכמו
 שאמרו (שם) שקיפל כל חרץ ישראל
 תחתיו, וזה היה רמז לדורות לבני
 שנוכל להשיג קדושת חרץ ישראל אף
 בגלות בחוץ לחרץ. וכיון דמנחת סוכה
 היא ענין קדושת חרץ ישראל ממש,
 על כן סוכה רומז ליעקב אבינו ע"ה.
 וזוה יש להצין לשון התפלה שאומרים
 בסוכה, ותזכני ליטב על אדמת קודש,
 דאיך שייך תפלה זו כאן. אך להניל
 דכל ענין סוכה הוא קדושת חרץ
 ישראל, על כן אנו מתפללים לזכות
 תמיד ליטב על אדמת הקודש ודפח"ח
 וש"י (ועיין עוד בזה בארוכה בנחלי צינה
 לסוכות אות ג).

וזדוה שאמר הכתוב, שבעת ימים
 תחוג לה' אלקיך במקום אשר
 יבחר ה' (דברים טז-טו). ולכאורה סוכה
 מנחת הגוף, ואינו תלייה בחרץ. אך
 הכתוב מודיע לנו מעלת הסוכה, שיש
 בה קדושת חרץ ישראל, והוא הוא
 המקום אשר בחר בו ה' מכל הארצות.
 [ועיין תפארת שלמה לסוכות שפירש
 שיש בה קדושת המקדש, המקום אשר
 בחר ה' מכון לשבתו ע"ש].

ואם כן בסוכות אנו זוכין להיות
 תחת נלא דמהימנותא באוירא

הושענא למען דורשנו. כי אמרו חז"ל
 (כתובות קי): כל הדר בחרץ ישראל
 דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר
 בחוץ לחרץ דומה כמי שאין לו אלוה.
 ולכן כאשר אנו מבקשים על הגאולה,
 שיקבץ פזורנו מארבע כנפות הארץ
 לארצנו, אנו מבקשים הושענא למען
 'אלקינו', שאנו מנפים להגאולה אשר
 אז יהיה דומה כמי שיש לנו אלוה.
 ואנו מבקשים שוב הושענא למען
 'דורשנו', כי חרץ ישראל הוא חרץ
 אשר ה' אלקיך 'דורש' אותה, כידוע
 כי חרץ ישראל לא נמסרה תחת שר
 וממונה, אלא נמנחת רק תחת חקותו
 של ה' בלבד, וחוץ לחרץ מסר ה'
 השפעתה לידי שרי מעלה, ולכן חרץ
 ישראל ה' אלקיך דייקא דורש אותה.
 ואנו מבקשים שיושיע לנו למען
 גואלנו, ולמען דורשנו, שנזכה
 להגאולה אשר אז ה' בעצמו ידרוש
 אותנו.

והנה מצוהר בספרים הקדושים כי
 קדושת אוירא דסוכה היא
 בחינת קדושת אוירא דחרץ ישראל.
 ומנן הרה"ק מוהר"ד מצעלוא זי"ע
 ציאר מה שמוצא בטור (או"ח סימן
 תיח) דסוכות הוא נגד יעקב אבינו,
 דכתיב ציה (בראשית לג-יז) ולמקנהו
 עשה סוכות, כי אף דכל האצות הק'
 זכו לקדושת חרץ ישראל, אך לקדושת
 חרץ ישראל בחוץ לחרץ לא זכה רק
 יעקב אבינו, וכמו שאמרו (חולין נא):

בסוכות נוכל לזכות לזה בכל מקום ובכל דור. ועל כן אמר 'תמיד עיני הו"ה אלקייך צה', כאשר מגיעין לחג הסוכות, שנרמזים צ'עיני הו"ה', שזהו שיעור סוכה, אז נוכל להיות תמיד באירא דארץ ישראל. [ומראשית השנה ועד אחרית שנה, מתחלת השנה שאנו נכנסים אז לשהות בכל סוכה, ואנו פונים מסוכה אל ביתם לישב, להמשיך אותה בהצית עד אחרית שנה].

ובזה יש לנו עוד מעליותא בחג הסוכות, דליתא בגמרא (כתובות עה.) אמר רביי וחד מינייהו [מבני ארץ ישראל] עדיף [פקחים וחריפים] כתרי מינן. אמר רבא וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו ע"כ. ואם כן כל העולה מחוץ לארץ לארץ ישראל מתעלה בארבע מדריגות ממה שהיה מקדם. וכיון דהסוכה יש לה אירא דארץ ישראל, אם כן כאשר אנו נכנסים להסוכה, יכולים להתעלות במעלות התורה בארבע מדריגות ממה שהיה מלפניו. וזהו הרמז במה שאמר הכתוב (ויקרא כג-מב) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, והנגינה היא מונח רביעי, והיינו שם מונח הזכרה שיוכל להתעלות בארבע מדריגות ממה שהיה קודם שנכנס.

ולבין כאשר זכינו לישב שבעה ימים בסוכות, באירא דארץ ישראל,

דארץ ישראל, ואיר זו לא נמסר לשרי מעלה רק תחת יד ה', אשר אירא דארץ ישראל ה' אלקייך דורש אותה. ועל כן בסוכות אנו קורין אותו יתברך בתואר 'דורשנו', כי בחג זה אנו זוכין שה' בעצמו ידרוש כל לרכנו, ואין אנו מסורים תחת ידי שרי מעלה.

והנה דפנות הסוכה המה שמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח (סוכה ו:), והיינו שכל דופן שיעורו שבעה טפחים על עשר גובה, ששיעורו עי"ן טפחים, ואם כן השני דפנות הם שני עיני"ם. ודופן שלישית שיעורו טפח בגובה עשרה היא אות יו"ד, הרמזו על הקצ"ה, כדליתא בזוהר הקדוש (ח"א ג.) שהקצ"ה אומר להאות יו"ד, אנת חקיק צי ואנת רשים צי, וכל רעותא דילי כך ע"ש. ואם כן דפנות הסוכה הם עיני הו"ה, השתי דפנות הם 'עיני', שני פעמים עין, והשלישית היא הו"ה.

ובזמן הגלות אין אנו זוכים להיות בהארץ אשר ה' אלקייך דורש אותה, כי פזורים אנו בארבע כנפות הארץ. אבל כאשר אנו נכנסים להסוכה, אנו זוכין גם בגלות להיות תחת חסותו של ה', ללא דמהימנותא, כמו אירא דארץ ישראל. ועל כן משבח הכתוב את ארץ ישראל, שהיא ארץ אשר ה' אלקייך דורש אותה, אבל בזמן הגלות חסר לנו מעלה זו. אך

והנה ציוס הכיפורים יש גם כן יחוד של קוב"ה עם ישראל, והוא זכייסת הכהן גדול, שלוחן של ישראל, לפני ולפנים בקודש הקדשים, אשר שם שכינת עוזו. אבל יחוד זה לא יתכן לכל אחד, כי כל אדם לא יהיה באהל מועד (ויקרא טו-יז). וגם הכהן גדול לא שוהה שם אלא שעה קצרה. אבל היחוד של שמיני עזרת הוא לכל אחד ואחד מישראל, לכל אחד יש היום אפשרות להתייחד עם קונו. ולא רק לשעה אחת אלא לכל היום כולו, ולבני חוץ לארץ שני ימים. הרי לנו שבאמת עולה מעלת שמיני עזרת על קדושת יום הכיפורים. ויש לכל אחד לנצל את היום להרבות בשמחת התורה, ולהודות ולהלל שלא עשנו כגויי הארצות, אלא יש לנו תורת חיים אשר על ידה אנו מדובקים למלך מלכי המלכים. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו. וכמו שאומרים בשם נדיקים אשר יהודי שאינו שמת, זה סימן שלא שמע (ער האט נישט דערהערט) הברכה של שלא עשני גוי. ומשפע שמחה זו יתמשך שמחות על כל השנה, להיות לנו פתקא טובא, וכל מה דבעי שאל, וימלא משאלותינו צמדה טובה ישועה ורחמים.

ונתרצה השגמינו בהמורה קדושה, להכיר יותר מעלת התפארת והיופי שיש בתוך התורה, אנו יוצאים לימי שמחת התורה, כי יותר שהאדם משיג ערכה ויוקרה של תורה, שמחתו יותר גדולה בה. וכיון שמעלה זו הוא רק אלל תושבי חוץ לארץ, כי בני ארץ ישראל הם יושבים כל השנה באויר של ארץ ישראל, ואין להם עליה כל כך בהשגות התורה צימי הסוכות, לכן יש לנו נוסף יום אחד יותר על שמחת התורה, מה שאין להם לבני ארץ ישראל.

*

והנה על חג הזה אמרו חז"ל (סוכה נה:): משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאהבו, עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך ע"כ. וכידוע דיום הזה היא יחוד קוב"ה עם כלל ישראל, אשר בזמן היחוד האהבה והשמחה עולה על כל גדוהיו, וכמבואר בזהר הקדוש (טו לא:): ובהוא חדותא לא משתכחא צמלכא אלא ישראל בלחודוהי, ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה, כל מה דבעי, שאיל ויהיב ליה ע"כ. הרי לנו עד כמה גדול מעלת היום.

ליל שמחת תורה תשע"ט לפ"ק

לה'. ומהו העונש דייקא בזה שלא
היה לה ילד עד יום מותה.

*

וּנְרָאָה דידוע שכל מצוה שהאדם
עושה מוריד בזה שפע
לעולם הזה, וכל מצוה יש לה שפע
מיחודת המקושרת עם מצוה זו,
להמשיך בני חיי ומזוני וכו' וכו'.
וכמאמרם (ראש השנה טו.). מפני מה
אמרה תורה הציאו עומר בפסח, מפני
שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקדוש
צרוך הוא הציאו לפני עומר בפסח
כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות.
ומפני מה אמרה תורה הציאו שתי
הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן
פירות האילן הוא, אמר הקדוש צרוך
הוא הציאו לפני שתי הלחם בעצרת
כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני
מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר
הקדוש צרוך הוא נסכו לפני מים בחג
כדי שיתברכו לכם גשמי שנה ע"כ.
ואמרו (סוכה לו.): במצות תנופה
ובמצות נענועים בלולב, מוליך ומציא
כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד
כדי לעצור טללים רעים וכו'. זאת
אומרת שירי מצוה מעכבין את
הפורענות [מצוה שהיא שיריים שאינה
עיקר לעכב כפרה, אף על פי כן

והיה ארון ה' בא עיר דוד, ומיכל
בת שאול נשקפה צעד החלון,
ותרא את המלך דוד מפוז ומכרכר
לפני ה', ותצו לו בלבה וגו'. ויחלק
לכל העם וגו' חלת לחם אחת ואשפר
אחד ואשישה אחת, וילך כל העם
איש לביטו. וישב דוד לצרך את ביתו,
ותאמ מיכל בת שאול לקראת דוד
ותאמר, מה נכבד היום מלך ישראל,
אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו
כהגלות נגלות אחד הרקים. ויאמר
דוד אל מיכל, לפני ה' אשר בחר בי
מאציק ומכל ביתו, לנאות אותי נגיד
על עם ה' על ישראל, ושחקתי לפני
ה'. ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל
בעיני, ועם האמהות אשר אמרת
עמם אכבדה. ולמיכל בת שאול לא
היה לה ילד עד יום מותה (שמואל ב
ו-טו).

הַגָּה כל הפרשה תמוה, שהרי מיכל
בת שאול אשה גדולה היתה
(עירובין לו.), ואיך זלולה צדוד עבור
שמפוז ומכרכר לפני ה'. וגם להבין
הענין שחילק דוד לכלל העם, לחם
ובשר ויין. ומשמע שבעצמו עשה כן,
ולא נתן זאת למשרתיו שיעשוה. ומהו
תשובת דוד, לפני ה' אשר בחר בי
מאציק, שאין לו קשר עם גוף הענין,
הרי אף בלי זה מוטל עליו לשחק

חשובה היא לעכב את הפורענות] ע"כ.

והגם שיש לקיים מצות ה' בלי פניות, אלא בלתי לה' לצדו, לעשות נחת רוח לקונו, שאמר ונעשה רצונו, וכדליתא במשנה (אבות א-ג) אל תהיו כעצדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעצדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ע"כ. היינו רק כשמכוין מה שנוגע לתועלת עצמו, אבל כדי להמשיך בזה שפע לבני ישראל, הרי יש בזה מצוה של עשיית חסד לרבים, ויש להדביק עצמו בדרכיו של מקום. וההשגחה על הגשמיים של חבירו זהו רוחניותו. וכעין שאמרו על רבי חנינא בן דוסא, כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני (תענית כד:). ויש להתפלל בעת קיום המצוה שיתצרכו הפירות והתצואה והמים להעולם וכנ"ל. וכל שכן במנהיג ישראל, שעל אחריותו הוא לפקח על צורכי כלל ישראל, מוטל עליו להמשיך להם שפע עליון שיתצרכו בכל מילי דמיטב.

והנה ידוע כי אלל חסידים היה חשוב מאוד לאכול משירי מאכלי זדיקים, שיש בהם סגולה להתעלות באכילתה. והוא על דרך שאמרו (הוריות יג:) שהאוכל ממה שאכל עכבר וממה שאכל חתול משכח את הלימוד ע"כ. ומדה טובה מרובה

פי כמה בסגולת האכילה ממה שאכל זדיק. אמנם היה גם ענין זדיקים שהיו שולחים ממאכליהם לאנשים פרטים, ודקדקו בכל פעם למי שהם נותנים. והענין בזה הוא, על פי מה שפירש זייטצ' לב (פ' וירא על הפסוק ואקחה) מה שאמר אברהם להאורחים, ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו, כי על כן עזרתם על עצדכם (י"ח-ה). כי דרך הזדיקים, בעת שנותן אוכל להבאים צלל קורתו, מתפלל עבורם כמו שהוא מרחם עליהם ונותן להם לאכול כן ירחם ה' עליהם וימלא חסמיהם צר ומוזון, וכל אשר יפנו יצליחו בשבתם צביתם וצלכתם צדק, ואכילה שנותן להם הוא פועל דמיוני על העמיד. עיין רמב"ן על הפסוק (לעיל י"ו) ויעבור אצרכם, כי כאשר תלא מכח אל פועל דמיון, מתקיים. וזה שנאמר ואקחה פת לחם וסעדו לבכם גם אחר תעבורו, שעל ידי זה ישפיע ה' לכם שפע פרנסה תמיד, כי על כן דייקא עזרתם על עצדכם לקבל שפע תמיד, לא בשביל פת לחם של עתה. וכתב עוד, דכמו כן אני אומר מי שזיכה אותו ה' להרביץ תורה ויראת שמים ללמד לתלמידים ולהדריכם צדק ישרה, ככה יעשה, ויצקש רחמים כמו שהוא מרחם עליהם להשפיע להם באותו שעה מחכמתו ויראתו כפי השגתו, כמו כן יתן ה' חכמה ויראה לבכם תמיד בשבתם צביתם וגו' ע"כ.

גדולות יותר כלפי שמיא. ותאמר מה נכבד היום מלך ישראל, אשר נגלה היום כהגלות נגלות אחד הריקים, עבודה כזו מתאימה רק לריקים, ולא לאנשי מעלה כמו דוד מלך ישראל.

*

וַיִּזְכֹּר הַבּוֹיָן הַדִּין וְדַצְרִים שֶׁהִיא צִין דוֹד וּמִיכָל, נַקְדִים מֵה שְׁכֵמוֹת מֵה שְׁכֵמוֹת דַּצְרִי יוֹאֵל (פ' מולדות מקגד). לְבָאֵר מֵה שְׁנֵאמַר, וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לְנוֹכַח אֲשֶׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא, וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵם רֵצְקָה אֲשֶׁתּוֹ (בראשית כה-כא). וְצִרְסָי לְנוֹכַח אֲשֶׁתּוֹ, זֶה עוֹמֵד בְּצוּיֵת זוֹ וּמִתְפַּלֵּל וְזוֹ עוֹמֵד בְּצוּיֵת זוֹ וּמִתְפַּלֵּל. וַיַּעֲתֵר לוֹ, לוֹ וְלֹא לֵה, שְׁאִין דוֹמָה תְּפִלַּת דָּיִק בְּן דָּיִק לְתַפְלַת דָּיִק בְּן רָשָׁע, לְפִיכָךְ לוֹ וְלֹא לֵה (יִצְמוֹת סד). ע"כ. וְצוּהָרֵם הַקְּדוּשָׁה (חֶלֶק א' קלו). מֵהוּ וַיַּעֲתֵר יִצְחָק, דְּקָרִיב לֵיהּ קָרִיבָנָה וְלֵי עֵלָה, וּמֵה קָרִיבָנָה קָרִיב, עוֹלָה קָרִיב וְכו' ע"כ.

וַיִּזְכֹּר לְבָאֵר דְּאֵיתָא בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת ז). אָמַר מִשָּׁה, רְצוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם מִפְּנֵי מֵה יֵשׁ דָּיִק וְטוֹב לוֹ וְיֵשׁ דָּיִק וְרַע לוֹ. אָמַר לוֹ, מִשָּׁה, דָּיִק וְטוֹב לוֹ דָּיִק בְּן דָּיִק, דָּיִק וְרַע לוֹ דָּיִק בְּן רָשָׁע ע"כ. מִצּוּרָה מוֹה לְדָיִק בְּן דָּיִק יוֹתֵר לְהַמְשִׁיךְ הַשְּׁפַעַת הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּעִצּוֹר שִׁישׁ לוֹ מִשְׁכַּר אֲצוּתוֹ, מֵה שְׁאִין כֵּן דָּיִק בְּ

*

וְדוֹד הַמֶּלֶךְ צַעַת רַעוּן שֶׁהַחֲזִירוּ אֲרוּן הַצְרִית, וְלָצוּ מִלֵּא שְׁמַחָה עַל כֹּל גְּדוּתוֹ עַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה, בְּשַׁעַת שֶׁהִיא מִרְקַד לְפָנֵי ה', הַתְּכוּיִן לְהַמְשִׁיךְ צוּה שְׁפַע שֶׁל צִי חַיִּי וּמוֹזִי לְהַכֻּלל יִשְׂרָאֵל, כִּי כְבוֹד הַתּוֹרָה חֲשׂוּבָה מְאֹד, וְסִגְוֵלְתָהּ אֲרוּךְ יָמִים צִימִינָה בְּשִׁמְאֵלָה עוֹשֵׁר וְכְבוֹד (מִשְׁלֵי ג-טו). וְלִכֵּן וַיִּחְלַק לְכֹל הָעַם לְהַמּוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה, חֵלֶת לֶחֶם אַחַת וְאֲשַׁפֵּר אֶחָד וְאֲשִׁישָׁה אַחַת, דוֹד הַמֶּלֶךְ בְּעִצּוֹ חֵלֶק לְכֹל אֶחָד, אִישׁ לֹא נַעֲדָר, כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד שְׁפַע שֶׁל פְּרִנְסָה. וְאָמַר הַכְּתוּב עַל דוֹד שֶׁהִיא 'מִפּוֹזוּ וּמִכְרַכְרָ' לְפָנֵי ה', כִּי מִפּוֹזוּ הוּא מִלְשׁוֹן פּוֹ וּפְנִינִים, וּמִכְרַכְרַ הוּא לְשׁוֹן מוֹזוֹת וּפְרִנְסָה כְּמֵאֲמַרְס (מִדָּה לֹא): צֹא זָכַר בְּעוֹלָם צֹא כְּכָרוּ צִדוֹ, זָכַר זֶה כֹּה, דְּכַתִּיב (מִלְכִים ז ו-ג) וַיִּכְרַה לְהֵם כְּרָה (סְעוּדָה) גְּדוּלָה ע"ש. וְדוֹד מִפּוֹזוּ וּמִכְרַכְרַ, שֶׁהַתְּכוּיִן לְהַמְשִׁיךְ לְהֵם מוֹזוֹת וּפּוֹ וּפְנִינִים, שִׁיחָה לְהֵם שְׁפַע רַב בְּכֹל עִנְיֵי גַשְׁמִיִּים שְׁלֵהֵם.

וּבִיבֵל צַח שְׁאוֹל נִשְׁקַפָּה בְּעַד הַחֲלוּן, בְּרֵאִיִּתָּהּ הַחֲדָה הַשְּׁקִיפָה בְּדוֹד לְפָנֵי וּלְפָנִים, וְהַשִּׁיגָה עוֹמֵק מִחֲשַׁבְתּוֹ וְכוּוֹנָתוֹ, וְתֵרָא אֶת הַמֶּלֶךְ דוֹד 'מִפּוֹזוּ וּמִכְרַכְרָ' לְפָנֵי ה', וְתָצוּ לוֹ בְּלָצָה, כִּי צַעַת חֲדוּהַ זֶה אִין לְהַתְעַסֵּק בְּצִירִידַת שְׁפַע גַּשְׁמִי, אֲלֵא בְּהַשְׁגוֹת

וכמו שדרשו ז"ל במדרש צענין
הצרכות מטל השמים ומשמני הארץ
על השפעת העולם הזה והשפעת
רוחניות ע"ש.

וְלָפִי הִנְלִי אִפְשָׁר לומר מה דאיתא
במדרש (ב"ר סג-ה) ויעתר יצחק
לד', רבי יוחנן אמר ששפך תפלתו
בעושר, ופירש רש"י והמפרשים דדריש
כן מלשון ויעתר, שבלשון ארמי קורין
העושר עותרא, ורצה לומר ששפך
תפלות הרבה בשפע וצמלוי עכ"ד ז"ל.
ולדרכנו אפשר לומר בפשטות שנרמו
גם כן צמלת ויעתר שמשמעותו עושר,
שהמשיך יצחק בתפלתו לבניו השפעת
העולם הזה ועשירות מלבד השפעת
הרוחניות. והצורא יתברך קבל תפלתו
גם צוה, כי רוצה ד' בצוהת עמו
ישראל, ויש צוה נורך להשלים עבודתו
יתברך כידוע. והוה שאמר ויעתר לו
ד', לו ולא לה, שאין דומה תפלת
נדיק צן נדיק לתפלת נדיק צן רשע,
ורצון הצורא יתברך שיהיה לישראל גם
השפעת העולם הזה עשירות וכל טוב,
ולטעם זה נתקבלה תפלתו של יצחק
שהיה זכותו להמשיך שניהם ולא
תפלתה של רבקה ודפח"ח.

וּבַזֶּה היה נראה לצאר ענין השפע
הגדול שהיה לישראל צימי
שלמה המלך, שאמר הכתוב (דברי
הימים ז ט-כ) אין כסף נחשב צימי
שלמה למאומה, אשר לא מצינו כוחת

רשע. והגם ללא קיימא לן כהך
אוקימתא וכו', מכל מקום צוה לא
אדחייא וכו'.

וְלָפִי זה אפשר לומר דהיינו דאיתא
צין תפלתו של יצחק לתפלה של
רבקה אמנו, דיצחק אבינו צהיותו
נדיק צן נדיק היה זיכולתו להמשיך
לידת בניו צמולא דמונא, שיהיה להם
גם עשירות והשפעת עולם הזה,
דהרבה תליא בשעת לידה כמצואר
מדברי הגמרא (תענית כה:): ברבי
אלעזר צן פדת דהוה דחיקא ליה
שעתא טובא, ואמר ליה הקצ"ה אלעזר
בני ניחא לך דאפכיה לעלמא מרישא,
אפשר דמתילדת בשעתא דמוני ע"ש.
ואולי לטעם זה הקריב יצחק אבינו
ע"ה עולה, והיינו משום דעולה
שחיתתו בצפון, ומצפון זהב יאתה.
אבל רבקה אמנו לצד שלא היה לה
זכות אבות, לא היה זכח יכולתה
להמשיך השפעת עולם הזה, ולכך
התפללה לצד דרום להמשיך לבנה
השפעת החכמה. ואפשר לרמוז ענין
זה בדברי רש"י ז"ל, צמה שכתב זה
עומד צוית זו ומתפלל חו עומדת
צוית זו ומתפללת, שיצחק אבינו
התפלל לצד צפון לכונה הנ"ל להמשיך
גם השפעת העולם הזה לבניו, ורבקה
אמנו כיוונה להמשיך השפעת החכמה
בלבד, כי יצחק אבינו לצד היותו נדיק
צן נדיק היה זיכולתו להשפיע שניהם
השפעת העולם הזה והשפעת רוחניות,

חטאון], ישי אבי דוד וכו' ע"ש. וכיון שזכות אבותיו של דוד היה גדול יותר מזכות אבותיו של שאול, על כן היה צידו של דוד כח יותר להמשיך שפע גשמי לבני ישראל.

וזהו שהשיב דוד למיכל בת שאול, לפני ה' אשר צחר בי 'מאביך' ומכל ביתו, לנאות אחתי לנגיד על עס ה' על עס ישראל, הן אחי יש לי מעלה יחירה על אחיך, שאני בן לדיק יותר מאביך, ויש בכחי להמשיך למטה שפע גשמי בזכות אבותי ביתר שאת. ולכן ונקלותי עוד מזאת, הייתי מתנהג עוד יותר כקל, להתאמץ עוד יותר צירידת גשמיות להכלל ישראל, ועמס אכזבה, זהו הכבוד של מנהיג ישראל להסתכל תמיד רק על טובתן של ישראל, ולהמשיך להם זריחה.

*

וזהו הכתוב אומר על דוד, ויצרך את העם בשם ה' 'צבאו-ת'. ונראה דוהו על דרך שאמרו (ברכות לא:): ותדר נדר ותאמר ה' צבאו-ת (שמואל א ה-א), אמר רבי אלעזר מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא צבאו-ת, עד שצאתה חנה וקראתו צבאו-ת. אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך, קשה צעיניך שמתן לי

בשאר התקופות של בית ישראל. אמנם מצינו בשלמה שאמר הכתוב (מלכים א ג-ד) אלף עולות יעלה שלמה על המזבח ההוא (עיי' שנת ל:). והנה קרבנות עולה שחיטתן צלפון, אשר הרוצה להעשיר יצפין, וסימניך שלחן צלפון, וכדכתיב (איוב לו-כז) מלפון זהב יאתה (בצא בחרא כה:). ושלמה המלך הקריב אלף עולות, וזוה נמשך שפע עצום לעם בני ישראל, עד אשר כסף לא נחשב למאומה.

ובזה נבוא אל המכוון, הנה שאול המלך היה בן קיש בן אביאל וגו' (שמואל א ט-ה). והנה לא מבואר מה היה מהותו של קיש. ולהלן אמר הכתוב (שם י-א) כאשר התחיל שאול להתנבאות, ויאמר העם איש אל רעהו, מה זה היה לבן קיש וגו' ומי אציהם וגו' ע"ש. ולא נתבאר אם היה שאול לדיק בן לדיק. [שוב נתעוררתי ממה דאיתא במדרש (ר"ר ד-ג) ושמו צועז (רות ז-א), הרשעים הן קודמין לשמן, גלית שמו, נבל שמו, שבע בן בכרי שמו. אצל הלדיקים שמן קודמין, ושמו קיש, ושמו שאול, ושמו ישי, ושמו מרדכי, ושמו אלקנה, ושמו צועז ע"כ]. אצל על כל פנים בכל אופן לא היה בגדר לדקתו של ישי אבי דוד, שהיה עוד לדיק גדול יותר מצנו דוד המלך, כמו שאמרו (שנת נה:): ארבעה מתו בעטיו של נחש [בעצתו של נחש שהשיא לחוה, ולא בחטא אחר, שלא

כל ישראל בלשון הזה, תהי צריא וחזק כמו גוי. וצ'אר כוונתו הגם שהאדם אינו כדאי לזה, מכל מקום ראוי לישראל שיהא צריא וחזק, שהרי הגוי שאינו עושה מצות צריא אולם, מכל שכן ישראל. (הוצא בדעת משה פ' עקב).

*

ונסיים בגמרא (סוכה נה:): הני שצעים פרים [פרי החג שצעים הם] כנגד מי, כנגד שצעים אומות. פר יחידי [של שמיני] למה, כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך, [אין לי הגייה וקורת רוח בשל אלו, אלא בשלך] ע"כ.

ובראה כי על סעודה זו, הרי אמרו צוהר הקדוש (ח"ג לא:): שהקב"ה מתייחד אז עם ישראל, ואומר שאל מה דבעי ואתן לך ע"כ. אם כן השפע שלנו כל השנה נמשכת מהסעודה הקטנה הלו ציום שמיני עצרת. והנה בהקדמת שו"ת קול אריה (אות ג) כתב לצאר מה שאמרו (סוכה כח). אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא משנה וכו' דבר גדול ודבר קטן, דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן היות דאביי ורבא. וצריך ציאר איך יתכן לומר על היות דאביי ורבא אשר הוא עיקר תורה

בן אחד. משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו, בא עני אחד ועמד על הפתח, אמר להם תנו לי פרוסה אחת, ולא השגיחו עליו, דחק ונכנס אל המלך, אמר לו אדוני המלך מכל סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת ע"כ. ובהיות שדוד רצה להמשיך גם שפע של פקידה בצנים, צירך את העם בשם ה' 'צבאו-ת', בהכוונה שהתפללה חנה בשם זה.

והנה אמרו (שם סג:): כל המצוה את הצגדים סוף אינו נהנה מהם שנאמר (מלכים א' א-א) והמלך דוד זקן בא צימים ויכסוהו בצגדים ולא יחס לו ע"כ. הרי שמי שמוזל באיזה דבר לא יוכל ליהנות מאותו דבר. ומעתה כיון שמיכל זלולה אז בהנהגתו של דוד, להשפיע גשמיות לבני ישראל, על כן לא יכלה ליהנות משפע הברכות שירדה אז לפקידת צנים, ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד מותה.

ובאמת בצרכה זו של דוד שצירכס בשם ה' צבאו-ת, נכללו גם כל הברכות של גשמיות, אשר ה' משפיע לרצבי רצבות גויי הארץ עשירות ונחת וכו', והוא דוגמת המשל הנ"ל, שמכל שכן שמגיע כן לעם ה' ציתר שאת ממה שנותן לצבאי צבאות שצרא בעולמו. וכידוע שהרה"ק רבי זושא זי"ע היה מרגלל בפומיה לצרך

בכללם ושרשם, לפי ששורש הדבר והתחלתו קטן עכ"ל (והוצא במוספות יוס טו"ז שם). וזהו כוונת חז"ל, 'דבר קטן' רצה לומר עיקר ושורש של הכל, הוא היות לאצ"י ורצא ע"ש. ועל דרך זו סעודתו של שמיני עזרת היא סעודה 'קטנה', השורש של כל השפע קודש שיוצרת במשך השנה, נמשכת מסעודה זו שהיא שורשה של כל הסעודות.

שבעל פה שהוא דבר קטן, הלא תורה שבעל פה היא חיינו ואורך ימינו. וצ"ח הכוונה להנה איתא (סוטה מט.) במתניתין משמת רבי יוסי קטנתא, פסקו חסידים, ולמה נקרא שמו קטנתא, שהיה קטנתא של חסידים. ומפרש רש"י שהיה מקטניהם וסופם. אבל הרמב"ם בפירושו המשניות מפרש להיפך חז"ל, פירוש קטנתא של חסידים,

בעילת החג סוכות תשע"ט לפ"ק

ופירשו חז"ל (ראש השנה יא.) לתקיפי במלות. וברש"י פירט ששה מלות, שופר, יוס הכיפורים, סוכה, לולב, וערבה, וניסוך המים ע"כ. וצילקוט (פ' אמור תרמה) בחדש השביעי, בחדש שהוא משובע במלות, שופר בתוכו כפור בתוכו סוכה בתוכו ערבה בתוכו ע"כ. ובאמת יש בחדש הזה שבעה מלות, לאיכא מלות שמחת החג. ואם כן הפשט והדרש עולין יחד, שהחודש הזה משובע בשבע מלות.

והגדה אנו רואים בעניני גשמיים, כאשר מתכוון אדם ללאת מביתו ללורך מסחר לשבוע או שבועיים, ונוסע למדינות שונות, ובכל מקום מתוכנן להפגש עם אנשי מסחר, ולהשלים עמהם מסחרים של הון רב. וכאשר עולה צידו לסדר הכל,

וצדיקים ישמחו יעלנו לפני אלקים ויששו בשמחה (תהלים סח-ז). יש לדקדק על סיוס הכתוב שנראה ככפל לשון במלות שונות. ונראה בהקדם לבאר ענינו של חג שמיני עזרת, אשר הוא רגל בפני עצמו (סוכה מז.). והוא שונה מכל שאר המועדים, שיש בכלם ענין מיוחד ומנוה מיוחדת, פסח זמן חירותנו, וקיום מלות חמץ ומנה. שבועות זמן מתן תורתנו, סוכות לזכר כי בסוכות הושבתי, ויש בכלם גם מלות שמחה עבור המאורע. ולא כן שמיני עזרת שאין בה שום מאורע מיוחדת, ולא מנוה מיוחדת, ומהו חוב השמחה בו יותר מבשאר ימים, שנבחר לשמחה יתירה.

וגראה כי החודש הזה נקרא ירח האתנים (מלכים א ח-ג),

הוא יום שמחה לגמרה של החדש השביעי שמשובע ותקיפי צמחות.

וזדוה שאמר הכתוב, ונדיקים ישמחו יעללו לפני אלקים, הם עוזדים את ה' צמועדי קודש בשמחה, על דרך שנאמר עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק-ג). ואחר כך בגמרא העבודה, כאשר זכו לסקר הכל כמנות זוראם, אז וישישו בשמחה, הם קובעים יום ששון עבור הזכיה של שמחת עבודה ה' שעברה עליהם.

*

וזדוה הענין שאחר יום הכיפורים ניתן לנו מנות סוכה, להסתופף בצילא דמהימנותא, לעשות שם כל ררכינו גם צעניי הגשמיים, באכילה ושינה וכו'. וכידוע מדברי האלשיך שהשבעה ימים רומזת על ימי שנותינו בהם שבעים שנה ע"ש. ונבאר הדברים ביתר ביאור. ונראה כי הנה יקודי האמונה הוא להאמין ביחוד ה', אנכי ה' אלקיך, אשר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, אשר ה' הוא הוא שברא העולם שאנו נמצאים בו, ואין העולם קדמון, וגם האדם הראשון בעולם הוא יציר כפיו של הקב"ה, ומאז ועד עתה יש השגחה פרטית מה' על כל מה שמתהווה בעולם.

ולפי תוקף אמונת האדם בזה, עד כמה שמאיר זאת נגד עיניו

והנלית כפי מה שחשב או עוד יותר מזה, אז הוא שמח ועליו, ויום טוב עושה לבני ציתו כאשר קיים כל זה. וכמו כן כאשר יוכל מציתו להשתעשע במקומות שונות, ועושה תכנית על כל יום ויום מה יסדר בה. אז כאשר עלה צידו להוציא הכל מן הכח אל הפועל, ולא היה שום מכשול על תכניותיו, אז ציומו האחרון, הוא שמח שמחה יתירה, על כל מה שפעל והשיג צימים שעברו, ועושה סעודה עם בני ציתו, ולבו שמח על כל גדותיו.

ובבזו כן אנו באלף אלפי הדלות, זכינו לחודש נעלה כל כך, משובע צמחות, שעות רבות של תפלות ודביקות באהבת ה'. צימי ראש השנה היה הראש שקוע במלכות שמים, אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם. לקבל על עצמו להיות עבד נאמן ה', ולהמליכו על כל העולם כולו. ושוב ציום הכיפורים זכינו להיות כמלכתי מעלה, צלי אכילה ושתייה, צמחשצמינו היינו בעולם אחרת מלאה רוחני. היה לנו שעות רבות של שמחה בה, ומכל שכן צימי השמחה של סוכות, שבעה ימים רנופים בקיום מנות ה' באכילה ושתייה ושינה וכו'. וכל התכניות שלנו עלו לטובה, אנו שמחים ציום טוב האחרון ביתר שאת, על השביעה שנשבענו צמחות החשובות הללו של ימים אלו. ויום טוב האחרון

ליהנות מהעולם הזה אלא מה שהתיר לו צעל הצית. ודבר פשוט צעיניו שאינו רשאי לילך או לראות או לעשות, רק מה שהתיר לו ה'. ודבר זה שיש מנהיג להצירה הוא מייסודי האמונה, כי רק על ידי הכרה זו הוא מכיר חובתו בעולמו, שגם עכשיו מציאותו קיבל מאדון העולם, ואין הוא עצמו צרשוחו, אלא עבד ה'.

וְלִבָּן אחר שנתכפרו העונות ציום הכיפורים, שהאדם עשה תשובה גמורה, חרטה על העבר וקבלה על להבא, כדי שיוכל להוציא תשובתו מכח אל הפועל, ניתן לנו מצות סוכה שצעת ימים, הרומז על ימי חיינו שצעים שנה, לצאת מציתו וליכנס צצית ה' צצילא דמהימנותא, וכל ענייני הגשמיים והרוחניים מקומו שם, לרמוז להאדם שיצוא להכרה, כי כל ימי חיינו הוא לא נמצא צרשותו הפרטית, בעולם שהוא הפקר לכל, שיכולין לעשות מה שרואה, אלא יש צעלים להצירה, ואתה נמצא כל ימי חייך תחת צל ה'. כל מה שיש לך הכל הוא ממנו, ואתה מושגח ממנו תמיד. ובהכרה זו יוכל להתעלות ולהחזיק בתשובתו, להסתכל בכל דבר ולהתבונן אם קיבל רשות מצעל הצירה לעשות מה שרואה לעשות.

תמיד, כן היא הנהגתו הפרטית. ונבאר על דרך משל, כי הנה תכונת נפש האדם הוא צעיני הגשמיים, וצדצרים שאין צהם איסור, שהוא רשאי לעשות צציתו כל מה שמתאווה ורואה, ללכת ולראות ולעשות, ואין לאחרים רשות למנוע אותו צדצרים שהוא עושה, כי הוא עצמאי לעשות מה שרואה. אבל כאשר הוא נכנס לרשותו של חצירו הוא מכיר כדבר פשוט, אשר שם יש צעל הצית, ואינו רשאי לעשות שם שום דבר רק מה שניתן לו רשות מהצעלים. אינו רשאי ללכת בכל חדר שרואה, או ליטול מחפציו, או להסתכל צדצרים הפרטיים, כי אין זה שלו. והוא דבר פשוט אשר גם תינוק מצין.

וְעַל דרך זה הוא לגצי ישוב של אדם בעולם הזה. כאשר האדם חושב שאין צעלים להצירה, זהו עולם של הפקר שניתן צצבע לבני אדם, והוא עצמו נצרא צצבע שאין עליו צעלים, אז לצו אומר לו שאין לשום אדם להתערב צדרכיו, לומר לו מה יעשה, מה רשאי לראות ומה לא, צצחיה מקום יוכל לילך וצצחיה לא וכו' וכו'. אבל כאשר צא להכרה כי העולם הזה יש לו צעלים, אין זה הפקר אלא עולמו של הקצ"ה, ולה' הארץ ומלואה תצל ויושצי צה, הוא לא נמצא צרשות עצמו אלא צכרמו של אחרים, אז מצין כי אין לו רשות

שעשועין של מעלה. ואנו מבקשים שתשים דמעותינו בנאדך להיות, שיהיו הדמעות שלנו של געגועי אהבה, שיוכלו להיות תמיד לפניך בנאדך.

אך גם כלול בזה תפלה על העתיד, כי כמה פעמים יש מאורעות שונות במשך השנה, אשר קשה לזמנם עצמו אז לשפוך שיחו לפני קונו כראוי, מגודל טירדת מצבו וסחימת לבבו. ואנו מתחננים לפני ה', שהדמעות החמות שלנו במשך הימים הללו, שהתפללנו אל ה' מקירות הלב, יהיו הם מונחים למעלה לפניו ית"ש. וכאשר נטטרך אז לתפלה, אשר שערי תפלות ננעלו לפעמים, יקח נא הדמעות המונחים בהנאד לפניו, כאילו אנו עומדים אז בתפלה, ושערי דמעות לא ננעלו, ויזילנו מכל גזירות אכזריות.

ועל דרך זה הוא בשמחתנו צימים הללו, אשר נגילה ונשמחה בו, ובאחתערוחת דלתתא איתער עובדא דלעילא, להמשיך מלמעלה למטה שמחה וששון. הקב"ה נוטל שמחתנו ומשים אותה בנאד להיות לפניו, שכאשר נטטרך לשמחה במשך השנה, אז יושפע לנו משמחת הימים הללו שמחה בכל עת שנטטרך. ועל זה מבטיח לנו ה', ושמחת בחגך אתה ובנך וגו', אז יש הבטחה שבמשך כל השנה יהיית אך שמח, שיומשך מזה שמחה בכל עת ובכל זמן. וזהו שאמר

ויש לומר עוד בזה, דהכחוז אומר (דברים טו-יד) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו', והיית אך שמח. וברש"י לפי פשוטו אין זה לשון ציווי אלא לשון הבטחה ע"כ. ואין פירושו הבטחה על שמחה צום טוב עצמו, דהלא הוא מקיים בעצמו ושמחת בחגך, אלא הבטחה על כל ימות השנה שלאחריו.

אמרנו (בפיוט ה' ה') יהי רצון מלפניך שומע קול צכיות, שתשים דמעותינו בנאדך להיות, ותזילנו מכל גזירות אכזריות וכו'. הנה יש שתי סוגי דמעות, יש דמעות של מרירות, שלבו נשבר ונדכה על מצבו האומלל, וכאשר מתבונן במעמדו ועומד ומתפלל, מתפרך דמעות מעיניו. ויש דמעות הבלות מנגעגועין של אהבה ודביקות מקריבו לבו לקונו. ועל דרך שכתוב בטורי זהב (א"ח סימן רפ"ח סק"צ) שרבי עקיבא היה בוכה באמירת שיר השירים שזלגו עיניו דמעות מרוב דביקותו ומגעגועי אהבה ע"ש. והנה אם כי הקב"ה שומע קול צכיות, וחציב בעיניו תפלות הללו, עד ששערי דמעה לא ננעלו (ברכות לב:). אבל הלא עוז וחדוה במקומו (דברי הימים א טו-טז), ואין עציבות כלפי שמיא (חגיגה ה:), ודמעות של מרירות אין מקומם למעלה במקום שמחה. אבל הדמעות של געגועי אהבה לקונו, הנה דמעות של שמחה בקונו, והמה

לאבותינו צבית המקדש, לא הפילה אשה מריח צשר הקודש וכו', עומדים נפופים ומשתחויים רוחים וכו' ע"כ. וזרע"צ צשעת השתחוויה נעשה להם נס ומשתחויים צריות, כל אחד רחוק מחזירו ארבע אמות, כדי שלא ישמע את חזירו מתודה ומזכיר עונותיו. וצתפארת ישראל הוסיף, או כשיתפלל אז על גגעי לצבו, שאינו רונה שיתגלו לשום אדם, רק אליו יתברך היודע מכאזיו ע"כ.

והנה שאר תשע הנסים שהיו שם, לא היה הכרח שכל אחד ירגיש בהם צאותה שעה אחת שהיה שוהה בעזרה, כי יתכן שמקרה הוא, שלא אירע כלום צאותה שעה. אבל הנס של השתחוויה הרגיש כל אחד ואחד שנכנס בעזרה, שרצבות אנשים מילאו העזרה ציום טוב, עד שהיה נס איך עומדים צשטח קטן אנשים רבות אפילו נפופים. ומכל שכן צעת השתחוויה שיש לכל אחד ארבע אמות פנויות, הרי זה נס מופלא שראו עיני כל צשר.

יידועים דברי הרמב"ן (שמות יג-טו) כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה-ה מחדשו, יודע ומשגיח ויכול וכו'. והאותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים צאמונת הצורח וצתורה כולה וכו'. ומן הנסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה

הכתוב, 'ואדיקים ישמחו יעלזו לפני אלקים', ושמחה זו אינה רק לפי שעה, אלא 'ויששו צשמחה', עוד יששו לאחר זמן משפע שמחה זו, כי הצטחת ה' על שמחה הוא והיית אך שמח.

*

אנו אומרים (צתפלת מוסף) ומפני חטאינו גלינו מארצנו, ונתרחקנו מעל אדמתנו, ואין לנו יכולים לעלות ולראות 'ולהשתחוות לפניך', ולעשות חובותינו צבית צחירתך וכו'. ויש להצין דהלא השתחואה היא רק פרט אחת מחיובי האדם צבית ה' מחמת קדושת המקום, ולמה פרט ענין זה צמיוחד, שאין זה מסוג מצות לעלות ולראות ולעשות חובותינו צקרצנות החג. וכבר העיר צקידור הרצ עוד, דהלא השתחואה יתכן צכל עת וצכל זמן, ואנחנו כורעים ומשתחויים לפני מלך מלכי המלכים הקצ"ה. וציאר דהשתחואה היא ציטול גמור לפני קונו, עד שנחשב כעפר צפישוט ידים ורגלים, ונפשי כעפר לכל תהיה, וקדושת הצית המקדש היה מציא האדם לידי הכנעה וציטול לקונו, אשר השתחואה כוו חסר לנו כעת צזמן שאין צית המקדש קיים ע"כ.

וצראה עוד דאיתא צמשנה (אבות ה-ה) עשרה נסים נעשו

זנסיס הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שיאמין שכל דבריו ומקרינו כולם נסים, אין זהם טבע ומנהגו של עולם וכו' ע"ש.

ואם כן כל אדם שעלה לרגל, כאשר ראה צעניי צמר הנס של עומדים לפופים ומשתחיים רווחים, היה זה חזרה הציתה בלב מלא אמונה באלקי עולם, מחדשו יודע ומשגיח

ויכול, ולבו ומוחו מוכנע לא-ל זורח עולם, ונשאר לו השפעה על כל השנה להאמין זנסיס הנסתרים, על נסין שצכל יום עמנו. ועל זה כואב לבנו, על חיזוק האמונה שהיה לנו שם צעת המועד. ומפני חטאינו גלינו מארצנו, ואין לנו יכולים להשתחוות לפניך, שמונה היה מתחזק ביתר שאת אמונת אלקי עולם, וכעת כבוד ה' הסתר, ואכן אתה א-ל מסתתר, ואין רואים בגלוי כבודו ית"ש.

* * *

(העתק חלק המוסר באידיש מהמעיף)

נאך די הייליגע טעג, ראש השנה און יום הקדוש, האט אונז דער אייבערשטער געגעבן דעם יום טוב פון סוכות. סוכות זיצט מען בצלא דמהימנותא, אין געצעלט פונעם אייבערשטן. אלע עניני גשמיים וואס מען טוט אינדערהיים, דארף מען טון אין די סוכה. די מצוה איז אז זיבן טאג דארף מען זיצן אין די סוכה, און ווי דער אלש"ך שרייבט שוין, אז די זיבן טאג איז א רמז אויפן לעבן פונעם מענטש. ימי שנותינו בהם שבעים שנה, און די שבעת ימים איז אקעגן די שבעים שנה. ער זאגט על פי דרכו, אז מען זאל געדענקען, אז די וועלט איז נאר א פארגענגליכע וועלט, עס איז נאר א דירת עראי, צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי. געדענק אז די וועלט איז א עולם עובר, עס איז דא העכערע וועלט וואס ווארט אויף אונז.

עס קען אפשר זיין נאך א ענין, פארוואס די תורה האט אונז געגעבן די מצוה פון אריינגיין אין די סוכה, נאך די הייליגע טעג. מען האט היינט אנגעהויבן צו ליינען בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (בראשית א-א), וואס דאס איז די יסוד פון אמונה. א יוד דארף גלייבן, אז דער אייבערשטער האט באשאפן די וועלט, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש (שמות לא-יז), עס איז דא א בורא עולם וואס האט

באשאפן די וועלט אין זעקס טאג. און דאס דארף מען חזרין שטענדיג, ווייל אויף דעם האט אונז דער אייבערשטער געגעבן די מצוה פון שבת, אז עס זאל נישט אדורכגיין א וואך וואס דו זאלסט נישט טראכטן פון דעם, אז עס איז דא א בורא פאר די וועלט, און דער אייבערשטער האט אונז באשאפן, און די זיבעטע טאג האט ער גערוהט.

כל מצותך אמונה! אלע מצוות פונעם אייבערשטן איז געבינדען מיט אמונה. דאס איז דער יסוד פון אלעם, צו גלייבן אז עס איז דא בעל הבית אויף די וועלט, דער אייבערשטער האט עס באשאפן, און דער אייבערשטער פירט די וועלט, און אלעס איז מיט אן השגחה פונעם אייבערשטן. וואס ליגט אין די אמונה, אז א יוד דארף אזוי גלייבן אז דער רבונו של עולם איז דער בורא עולם וואס האט באשאפן די וועלט? וואס איז די טיפקייט פון די אמונה, וואס דאס איז דער יסוד ביי אונז, בא חבוקק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה (מכות כג.).

איך וועל מסביר אין פשטות. א מענטש פאר זיך האלט אז ער איז בארעכטיגט צו טון אלעס וואס ער וויל. - מען רעדט נישט פון קיין איסורים, מען רעדט פון דברים של רשות, פון זאכן וואס מען מעג טון. - קיינער זאל זיך נישט אריינמישן און זאגן וואס ער האט צו טון, ער קען טון וואס ער וויל. ער איז בעל הבית ביי זיך אין שטוב, און ער איז דער בעל הבית אויף זיין פארמעגן, ער קען טון מיט זיין גוף, און ער קען טון מיט זיין שטוב, און מיט זיינע זאכן, וואס עס איז אים עולה על דעתו, ווילאנג עס איז נישט קיין עבירה. איך בין א בעל הבית, און איך קען טון, און קיינער האט מיר נישט איינצוטיילן וואס איך זאל טון, און וואס איך זאל נישט טון.

אבער אזויפיל פארשטייט אפילו א קינד אויך, אז ביי דיר אינדערהיים ביסטו א בעל הבית, קיינער קען דיך נישט שטערן וואס דו ווילסט טון, אבער איינמאל דו גייסט אריין צו יענעם אין שטוב, קענסטו נישט טון וואס דו ווילסט. דו קענסט נישט נעמען וואס דו ווילסט, דו קענסט נישט צו גיין צום פרידזשידער און ארויסנעמען וואס פאר א עסן דו ווילסט, נאר וואס מען וועט דיר דערלאנגען, דאס קענסטו עסן. דו האסט נישט קיין רעכט אריינצוגיין אין קיין שום צימער, נאר אין דעם צימער וואס מען האט דיר צוגעשטעלט אז דו קענסט דארטן זיין. דו האסט נישט קיין רעכט צו עפענען

קיינ איין לעדל, אריינצוקוקן וואס עס טוט זיך דארטן. ביי יענעם אין שטוב ביסטו געבינדן, אז דו קענסט נישט גיין, און דו קענסט נישט זעהן, און דו קענסט נישט טון, נאר א זאך וואס דער בעל הבית האט דיר געגעבן רשות. עפעס אנדערש האסטו נישט קיין רעכט אז דו זאלסט עס קענען טון. - דאס פארשטייט יעדער איינער.

ווען א מענטש מיינט אז די וועלט איז הפקר. עס איז דא א וועלט, און איך בין אויך דא אויף די וועלט. די וועלט איז הפקר, און ער איז אויך הפקר. ער איז פונקט אריינגעפאלן דא אין די וועלט, שפירט ער נישט אז מען קען אים באגרעניצן און זאגן וואס ער מעג טון און וואס ער טאר נישט טון. עס איז א הפקר וועלט, אזוי ווי א גוי טראכט, און איך בין בארעכטיגט און איך קען טון וואס איך וויל. ער האט אמאל מורא פון די מדינה, וועט ער נישט טון א זאך וואס מען טאר נישט, אבער בעצם פילט ער נישט ביי זיך אז ער איז געבינדן, און ער קען נישט טון וואס ער וויל. ער קען טון וואס ער וויל, איך בין א בעל הבית דא, קיינער האט מיך נישט וואס צו שטערן.

ווען א יוד איז אבער מכיר, אז דו ביסט דא אין א וועלט וואס געהערט פארן אייבערשטן. עס איז דא א בורא עולם, דער אייבערשטער האט באשאפן די וועלט, דו געפינסט זיך ביי יענעם אין גארטן, דו געפינסט זיך ביי יענעם אין שטוב, דער אייבערשטער גיט דיר לעבן, דער באשעפער לאזט דיך זיך ארומצודרייען דא אויף זיין וועלט, איז עס ביי אים אזוי פשוט, און ער פארשטייט אז ער קען נישט טון אויף די וועלט וואס ער וויל. עס איז דא א בעל הבית דא, און איך קען נאר נעמען פון די וועלט, וואס מען האט מיר ערלויבט צו נעמען, און וואס מען האט מיר נישט ערלויבט צו נעמען, טאר איך נישט נעמען. איך קען נישט גיין ווי איך וויל, און איך טאר נישט זעהן וואס איך באקום נישט קיין רשות דערויף. פונקט ווי א קינד פארשטייט, אז ביי יענעם אין שטוב קען מען נישט טון עפעס אנדערש.

ווי מער עס איז אריינגעקריצט ביי א יוד אז בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, אז עס איז דא א בורא עולם וואס האט באשאפן די וועלט, און מיר זענען נישט אין אונזער אייגענע פלאץ, מיר זענען ביי יענעם אין שטוב. ווי מער דאס לייכט ביי אים, אז עס איז דא א בעל הבית, א מנהיג לבירה, עס איז נישט קיין בירה וואס איז הפקר, עס איז דא א מנהיג וואס פירט עס, טוט אים

דאס מונע זיין, אז ער קען נישט טון נאר וואס דער אייבערשטער האט אים געגעבן רשות.

*

ווען עס גייט אדורך די הייליגע טעג, און יעדער יוד האט מקבל געווען זיך צו פירן ווי עס דארף צו זיין. גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך, יעדער יוד וויל דאך טון דעם רצון פונעם אייבערשטן, ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכות. עס איז אדורכגעגאנגען ראש השנה און יום הקדוש, יעדער איינער איז נתעלה געווארן, יעדער איינער האט ביי זיך מחליט געווען, איך וויל אנהייבן דאס יאר אז עס זאל זיין א שענערע יאר פון וואס עס איז געווען פארדעם. יעדער ווייסט דאך נגעי נפשו וואס ער האט צו פאררעכטן, און וואו ער ווערט געשלאגן. די קבלה ביי יעדן יוד איז אז ער גייט זיך פאררעכטן. האט אים דער אייבערשטער געגעבן נאכדעם די מצוה פון סוכה, דאס וועט דיך מחזק זיין, אז דו זאלסט זיך קענען האלטן צו דיין תשובה.

מצות סוכה איז, אז דו גייסט ארויס פון דיין פריוואטע שטוב, דו גייסט יעצט זיצן בצילא דמהימנותא. דו גייסט זיצן ביי יענעם אין שטוב, אין צל פונעם אייבערשטן. ווען דו וועסט דאס געדענקען, אז די וועלט וואס דו ביסט, ביסטו שטענדיג בצלא דמהימנותא, דיין עסן דיין טרינקען דיין שלאפן איז נישט ביי דיר אינדערהיים, דו ביסט בצל פונעם אייבערשטן, וועסטו פארשטיין אז ביי יענעם אין שטוב קען מען נישט טון וואס מען וויל, מען קען נאר טון וואס מען האט דיר ערלויבט צו טון, און וואס מען האט דיר נישט געלאזט טון קענסטו נישט טון. כדי מחזק צו זיין די תשובה, כדי א מענטש זאל זיך קענען האלטן צו די תשובה, האט דער אייבערשטער געגעבן דעם יום טוב פון סוכות, וואס דאס דארף ארויסברענגען ביי א יוד, צו וויסן אז עס איז דא א מנהיג לבירה, דו זיצט בצילא דמהימנותא, נישט נאר ווען עס האט צו טון מיט עניני רוחניים, נאר אלעס וואס דו טוסט, אכילה, שתיה, שינה, טיול, וואס מען טוט דארף מען וויסן אז מען איז אונטערן אייבערשטן, און דאס גיט די כוחות הנפש אז א יוד זאל קענען שפעטער דינען דעם אייבערשטן.

מיר דארפן ליגן אין אמונת ה', גלייבן אז עס איז דא בורא עולם, די איינציגסטע זאך וואס איז מציל דעם מענטש. מען לעבט אין א וועלט פון מינות און כפירה, און עס פירט אסאך מאל אראפ פונעם ריכטיגן וועג. אבער

ווי מער א מענטש וועט זיך חזרין, און לעבן דערמיט, אז עס איז דא א באשעפער וואס האט באשאפן די וועלט. עס קומט א שבת, דער שבת דארף לייכטן ביי א יוד, פיר און צוואנציג שעה דארף ער ליגן אינעם שבת, וואס לערנט דיר דער שבת, אז עס איז דא א בורא עולם. עס איז דא איינער וואס האט באשאפן די וועלט, און איך געפין זיך ביי יענעם אין די וועלט, און איך בין צוגעבינדן צו טון נאר וואס דער אייבערשטער האט מיר מסדר געווען.

*

מען רעדט אלץ פון חינוך פון קינדער, עס איז זייער שווער געווארן די חינוך, אבער פון דעסטוועגן דאך, דארפן עלטערן טון דאס מערסטע וואס מען קען. און דער עיקר איז, אריינצולייגן אין די קינדער א ליבשאפט צו תורה, א ווארימקייט צו תורה, א ווארימקייט צו זיין א יוד, שטענדיג ארויסברענגען די שיינקייט פון א יודישע שטוב. ווי חשוב דאס איז, ווי איידל דאס איז, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, עס איז נישטא קיין שום אומה ולשון וואס זאל זיך צושטעלן צו אזא שיינקייט וואס א ערליכע יודישע שטוב קוקט אויס. אריינברענגען דעם אהבת התורה, יראת שמים, אמונה.

און דאס אלעס איז די צייט דערפון אין שבת. א גאנצע וואך האט מען נישט קיין צייט צו די קינדער. אפילו מען טרעפט זיך, איז עס נאר אויפן שפיץ גאפל. עס קומט א לאנגע ווינטער, א לאנגע פרייטאג צו נאכטס, פון זעקס אזייגער ביז צוועלף אזייגער, מען קען זיצן זעקס שעה, און אויסנוצן די צייט. מען דארף זיך צוגרייטן דערצו א גאנצע וואך, זיך פֿאַרקוקן וואס גיי איך רעדן שבת מיט מיינע קינדער. מען דארף נישט רעדן דירעקט צו א קינד, נאר אומדירעקט, ארויסברענגען די שיינקייט פון תורה, א שיינע מדה, א שיינע מעשה, א שיינע עובדא פון א צדיק, א שיינע הנהגה פון א גדול בישראל, וואס לערנט אויס ווי אזוי א יוד דארף זיך צו פירן. דאס טוט זייער אסאך אויף. וואס מען הערט אין די יוגענט דאס בלייבט. יעדער ווייסט דאס ביי זיך, אז די זאכן וואס ער האט געהערט אלץ קינד, מאכט ביי אים סאך א גרעסערן רושם ווען ער דערמאנט זיך דערפון, פון דאס וואס מען הערט שפעטער. - שבת דארף זיין מוקדש, פאר מחזק זיין זיך מיט אמונה, און ארויפברענגען די ליכטיגקייט וואס עס דארף צו זיין אין א אידישע שטוב.

*

די טעכנעלאגיע וואס עס איז דא היינט, דאס מאכט חרוב די וועלט. מען רעדט נישט פון זאכן וואס איז אַן א פילטער, דאס איז שוין געווארן עברי טייטש, וואס יעדער וואס האט נאר אביסל יראת שמים פארשטייט עס. מען רעדט יעצט אפילו מיט די פילטערס, עס נעמט ארויס דעם מענטש פון א נארמאלען לעבן! אלע וואס זענען צוגעבינדען דערצו, לעבן נישט אין זייער וועלט. מען איז צוגעבינדען, מען איז עדיקטעט צו א כלי, די גאנצע קאפ ליגט נאר אין וואס מען דערציילט, און וואס מען וועט הערן דערפון. מען דארף זיך אפגעוויינען דערפון! מען האט זיך זייער גרינג צוגעוואוינט דערצו, און מען דארף זיך אפגעוואוינען דערפון. מען איז נישט קיין מאן אין שטוב, און מען איז נישט קיין טאטע פאר די קינדער! דער קאפ איז נישט דארטן, דער קאפ איז אלץ ערגעץ אנדערש. מען איז אפילו נישט קיין בעל הבית אין די געשעפטן.

טעמו וראו, פרוביר עס אויס! לייג עס אוועק! מען מוז עס נישט האבן! ווען דו קומסט אריין אין שטוב, לייג אלעס אוועק. דו דארפט עס נישט האבן פיר און צוואנציג שעה א טאג אז דו זאלסט אלעס הערן. לייג עס אוועק, לאז עס אין די קאר, לאז עס אין די ביזנעס, אבער לעב נישט דערמיט! דיין לעבן דארף נאר זיין אויף תורה און מצוות און מעשים טובים. מען איז אראפגעקומען אויף די וועלט פאר א תכלית! מען איז נישט אראפגעקומען אז מען זאל זיין פארנומען מיט שטותים און הבלים איבערן גאנצן טאג. וועם עס פאלט איין עפעס א זאך, זאל ער דיך קענען רידערן און איבערגעבן. א יוד דארף וויסן, אז מען לעבט מיט אן אחריות, מען האט א תפקיד וואס מען דארף אויפטון אויף די וועלט, און זעהן צו טון וואס עס איז תכלית נשמתו.

*

דאווענען. מען האט אזויפיל געדאווענט אין די הייליגע טעג, יעדער האט טועם געווען, כאטש געוויסע זמנים, וואס דאס מיינט דאווענען. מען האט טועם געווען וואס פארא נאנטקייט א יוד באקומט צום אייבערשטן בשעת ער דאווענט. די נאנטקייט וואס ער האט בשעת ער קען זיך אויסרעדן פארן רבונן של עולם אלעס וואס עס קוועטשט אים אויפן הארץ. וואס פאר א גוטע געפיל איז דאס פאר א מענטש, אז ער האט זיך פאר וועם אויסצורעדן. עס איז דא מענטשן וואס דרייען זיך ארום פארביטערט, און זיי האבן נישט פאר וועם ארויסצוגעבן וואס עס טוט זיי וויי. א יוד האט דעם כח שטענדיג, ומי גוי גדול

אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו. ווען ער רופט צום אייבערשטן, איז ער נאנט. דו קענסט מתפלל זיין, דו קענסט דאווענען.

ווען מען דאווענט שחרית יעדן טאג, איז מען מתפלל אויפן גאנצן טאג. דו ביסט דאך א מאמין אינעם אייבערשטן, דו גלייבסט אז דער באשעפער גיט דיר די פרנסה, און נישט כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל. און אז דער אייבערשטער גיט דיר די פרנסה, ביסטו דאך אנגעוויזן אויף זיין האנט. ווען דו גייסט ארויס ארבעטן, ביסטו דען פארזיכערט אז דיינע געשעפטן וועלן מצליח זיין? עשירים אדירים, 'איינ מאל' וואס ער האט זיך פארפלאנטערט ערגעץ, האט ער פארלוירן זיין גאנץ פארמעגן! 'איינ מאל' דארפן ער זיך נאר פארפלאנטערן. און אז א יוד איז מתפלל פאר ער גייט ארויס צום געשעפט, רבונו של עולם העלף מיר, זיי מיר צו די האנט אז איך זאל קענען מצליח זיין, דאס איז די חשוב'סטע זאך וואס א יוד קען האבן מיטן כח התפילה.

וואס דארף מען זיך יאגן ביים דאווענען? פארוואס קענסטו זיך נישט אויסשטעלן צו דאווענען מיט א שטאַטן מנין. שטאַט מיינט נישט אז מען דאווענט שעות, שטאט מיינט מיט פינף - צען מינוט שטאטער, דאס איז די גאנצע חילוק פון א שנעלן דאווענען צו א שטאטן דאווענען. פארוואס זאל ער זיך נישט אויסשטעלן מיט א סדר, איך שטעל זיך דאווענען, און איך גיי דאווענען ווי א יוד דארף צו דאווענען. דאווענען יעדן טאג מלה במלה, ווארט ביי ווארט. עס נעמט טאקע נאך פינף מינוט דאס דאווענען, אבער וויפיל פינף מינוט'ס וועסטו פארשפארן שפעטער פון עגמת נפש אין די געשעפטן. מען דארף זיך אזוי מסדר זיין, אז מען זאל קענען דאווענען ווי א יוד דארף צו דאווענען.

מען דארף וויסן די חשוב'קייט פון דאווענען. דער הייליגער רבי ר' יונתן שרייבט אויף א פלאץ, אז ער האט נישט אין זיין גאנץ לעבן אזא תענוג, ווי די שעה וואס ער איז עומד בתפלה פארן אייבערשטן! אלע זיינע תענוגים וואס ער האט געהאט במשך פונעם לעבן - וואס ער האט גענוג תענוגים פון תורה און פון קדושה וטהרה - פון דעסטוועגן דאך, איז עס ביי אים נישט געווען אזוי חשוב, ווי די שעה וואס ער איז עומד בפני בוראו, וואס ער שטעלט זיך דאווענען. דאס איז די חשיבות פון תפילה.

די וואך איז ביי אונז א גרויסע יום טוב, ביי די חבורה פון 'ובהם נהגה' וואס מען לערנט ביי אונז אין די קהילה, איז מען מסיים די וואך צוויי מסכתות, פסחים און שקלים, און מען הייבט אן דעם קומענדיגען יאר צוויי פרישע מסכתות, ראש השנה און יומא. ב"ה, עס איז דא הונדערטער חברים וואס האבן דאס מיטגעהאלטן, א גרויס חלק האבן זיך צוגעשטעלט נישט נאר צום לערנען נאר אויך מיט נעמען די בחינות. יעדן חודש איז מען איבערגעגאנגען וואס מען האט געלערנט, און מען האט זיך פארהערט. די וואס האבן טועם געווען די טעם דערפון, צו זיי דארף איך נישט רעדן, זיי ווייסן אליין אז זייער שטוב איז געטוישט געווארן, זיי זענען געווארן אנדערע בעלי בתים פון וואס זיי זענען געווען ביז יעצט. תורה טוט דערלייכטן די שטוב, מען האט באקומען א חשיבות אין שטוב, מען האט באקומען א חשיבות ביי די אייגענע ווייב און קינדער. מען זעהט אויס אנדערש פון וואס מען האט אויסגעזעהן פריער.

איך וויל אבער רעדן צו די וואס האבן זיך נאכנישט צוגעשטעלט דערצו. זיי זאלן וויסן אז עס איז זייער חשוב, זייער חשוב, קביעות עתים לתורה, עס טאר נישט אדורכגיין א טאג אָן לערנען. און אויב מען איז זיך מחבר צו א חברותא וואס לערנט, איז עס מחייב. מען קען נישט אדורכגיין א טאג וואס ער האט נישט געלערנט, ער האט אויסגעשטעלט זיין סדר וואס ער דארף אנצוקומען.

מען גייט יעצט לערנען צוויי גרינגע מסכתות, ראש השנה און יומא. אויף יום הקדוש הבעל"ט וועט מען ענדיגן מסכת יומא. וויסן וואס דאס מיינט א יום הקדוש, וויסען וואס איז טייטש א ראש השנה. ווער עס קען, זאל זיך צושטעלן דערצו, און האבן א חלק דערצו. כל ימיו וועט ער זיין דאנקבאר אויף דעם וואס ער האט זיך צוגעשטעלט דערצו.

אבער די עיקר וויל איך מעורר זיין די בחורים אז זיי זאלן זיך צושטעלן דערצו. מען לערנט טאקע אין די ישיבה גענוג סדרים, אבער עס בלייבט אייביג איבער אסאך צייט וואס מען קען זיך משלים זיין מיט נאך א מסכתא. עס איז דא פרייטאג'ס, עס איז דא שבתים, עס איז דא בינאכט, עס איז דא פרייע צייטן אן א שיעור. נישט נאר איין מסכת קען מען ענדיגן, נאר צוויי מסכות אויך. אבער על כל פנים אדורכצולערנען איין עמוד א טאג, איז א געוואלדיגער ענין, אפילו מען האט אלע שיעורים ארום און ארום. ווער עס האט נאר די מעגליכקייט מיטצוהאלטן מיט די חבורה פון 'ובהם נהגה', זאל מיטצוהאלטן

און לערנען יעדן טאג א עמוד גמרא. עס וועט ענק צונוץ קומען יעצט, און עס וועט ענק צונוץ קומען ווען מען וועט ווערן בעלי בתים, אז מען האט זיך צוגעוואוינט אלץ בחור אזוי צו לערנען, וועט מען נישט אוועקגיין דערפון, און כל ימיו וועט ער בלייבן ביי דעם וואס מען האט געלערנט. עלטערן דארפן מעודד זיין די בחורים, אז זיי זאלן נעמען אויף זיך מיטהאלטן דעם שיעור פון 'ובהם נהגה'.

*

עס איז יעצט צוקומען נאך א שיינקייט ביי אונז אין די קהלה, די חבורה פון 'תורה שבכתב' פאר קינדער און בחורים, אדורכצולערנען חומש רש"י יעדע וואך, און מוצאי שבת וועט זיין א בחינה דערויף, און מען וועט געבן פרסים. אן חומש רש"י קען מען נישט די תורה! עס איז תורת ה', יעדער פשוטער בעל הבית דארף קענען חומש רש"י. און וואס מען האט געלערנט אלץ בחור און אלץ קינד, דאס בלייבט אויף שפעטער. וואס מען לערנט שפעטער, איז שוין נישט די זעלבע. אויב מען לערנט זיך אויס איינמאל אין די יוגענט חומש רש"י, קען מען עס שטענדיג. מען קען יעדן פסוק אין די תורה. ווען מען רעדט פון עפעס א ענין, ווייסט מען פון וואס מען רעדט, מען ווייסט דעם נושא ארום און ארום. - עלטערן זאלן מעודד זיין די קינדער מיטצוהאלטן דעם פראגראם פון 'תורה שבכתב'. מען קען לערנען יעדן טאג איין פרשה. זונטאג ביז שני, מאנטאג ביז שלישי, אדורכלערנען די פאר פסוקים מיט די רש"י, און עס איבערחזרן, און עס איז דא מתן שכרו בצדו, מען קען זייער גרינג אנקומען דערצו.

*

דער עיקר וואס מיר דארפן וויסן איז, אז מען דארף לעבן ווי א יוד דארף צו לעבן. יעדער יוד האט זיין תפקיד, איינעם האט דער אייבערשטער אריינגעשטעלט אין עולם התורה, איינעם האט ער אריינגעשטעלט אין עולם המסחר, איינעם האט ער געגעבן אז זיין תפקיד איז צו טון חסד מיט אנדערע, יעדער איינער ווייסט אין וועלכע קאטעגארי דער אייבערשטער האט אים אריינגעשטעלט, און דאס איז דיין עבודה, און זיי צופרידן. זוך דיר נישט עפעס אנדערש, זיי צופרידן פון וואס דו האסט, זוך צו דינען דעם אייבערשטן אין

דעם פלאץ וואו ער האט דיך אריינגעשטעלט. מען בעהט נישט פון א מענטש א זאך וואס איז נישט ברשותו, אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, דער באשעפער בעהט נאר פון יעדן איינעם, פארבעסער דיך אין דעם מצב וואס דו ביסט.

יעדער האט מתפלל געווען, און יעדער האט דאך געבעטן פונעם אייבערשטן, אז מען זאל האבן א פרייליך און א גליקליך יאר, ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה', קרובים אל ה' אלקינו יומם ולילה, לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. לייג אוועק די תפלות אויף יעדן טאג וואס מיר וועלן דאס דארפן האבן, דבר יום ביומו, אין יענעם טאג. שתשים דמעותינו בנאדך להיות, דער באשעפער זאל נעמען אלע אונזערע תפילות וואס מיר האבן מתפלל געווען, און עס אוועקלייגן. און ווען מען וועט דארפן די תפילות, זאל עס דער אייבערשטער אפיר-נעמען.

דער באשעפער זאל געבן, אז עס זאלן נתקבל ווערן אלע תפילות וואס מיר האבן מתפלל געווען פארן אייבערשטן לרחמים ולרצון, מיר זאלן האבן א שנה טובה ומתוקה, א פרייליך און א זיס יאר, און א געזונט יאר. פאר די וואס דארפן רפואות און ישועות, זאל דער באשעפער צושיקן זיי זאלן געהיילט ווערן בתוך שאר חולי ישראל. דער באשעפער זאל געבן פאר יעדן איינעם קינדער, זרעא חיא וקיימא. די קינדער וואס מען האט, זאל מען קענען מגדל זיין לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מען זאל קענען אויפשטעלן ערליכע יודישע דורות. דער באשעפער זאל געבן פאר יעדן איינעם מיט די בני בית צוזאמען, לאנגע געזונטע יארן, און מיר זאלן קענען דינען דעם אייבערשטן מתוך שמחה וטוב לבב, מיר זאלן זוכה זיין צו די גרויסע ישועה, מיט די גרויסע שמחה, בביאת בן דוד, במהרה בימינו אמן.

